

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Middelthuns gate 29

Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no

Vår dato: **10 MAR 2009**
Vår ref.: NVE 200800084-30 kv/emb
Arkiv: 312 /021.Z
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Eilif Brodtkorb
22 95 94 49

Org.nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
7694 05 08971

Agder Energi Produksjon

Søknad om utvidelse av Iveland kraftverk i Iveland kommune i Aust-Agder

NVEs innstilling

Konklusjon	2
Søknad om utbygging og regulering	2
Høring og distriktsbehandling	5
Innkomne merknader.....	5
Offentlige instanser	5
Grunneiere/hytteiere/privatpersoner	19
Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser	21
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering av konsekvensutredningen	27
Merknader til KU og NVEs vurdering	27
NVEs vurdering av konsesjonssøknaden	32
Innledning.....	32
Vurdering av ulike forhold ved det omsøkte prosjekt	36
NVEs konklusjon.....	41
Konklusjon etter vannressursloven og oreigningsloven.....	42
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	43
Kommentarer til foreslått manøvreringsreglement.....	45
Øvrige merknader	46

Vedlegg: Forslag til vilkår – vannressursloven
Forslag til oppdatert manøvreringsreglement
Kartbilag
Sakens dokumenter

Konklusjon

Etter Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sin vurdering utgjør søknad med konsekvensutredning, tilleggsutredninger, befaringer og innspill i forbindelse med høring av søknaden for utvidelse av Iveland kraftverk et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag for å avgjøre om det skal gis konsesjon eller ikke og på hvilke vilkår en konsesjon skal gis.

Konklusjon etter vannressursloven

Etter samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser finner NVE at fordelene og nytten ved en utvidelse av Iveland kraftverk å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vannressurslovens § 25 er dermed oppfylt. NVE anbefaler derfor at Agder Energi Produksjon AS får tillatelse til å utvide Iveland kraftverk etter § 8 i vannressursloven på de vilkår som følger vedlagt.

Konklusjon etter oreigningsloven

NVE anbefaler at Agder Energi Produksjon as ikke gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 før et ev. skjønn er stevnet.

Søknad om utbygging og regulering

NVE har mottatt følgende søknad datert 19.12.2007:

"Søknad om konsesjon for utvidelse av Iveland kraftverk i Otravassdraget i Iveland kommune, Aust-Agder fylke.

Agder Energi Produksjon as (AEP) legger med dette fram planer om utvidelse av Iveland kraftverk i Iveland kommune i Aust-Agder, og søker herved om nødvendig konsesjon og tillatelser for bygging av byggverk og anlegg som utvidelsen medfører.

Kristiansand Elektrisitetsverk (KEV) fikk i 1942 og 1948 tillatelse i medhold av vassdragsloven til å bygge og drive Iveland kraftverk. Tillatelsene omfattet også rett til å regulere Kile- og Gåseflåfjorden. Disse tillatelsene er senere overført til Agder Energi Produksjon AS (AEP).

Fallrettighetene på den berørte elvestrekningen eies i sin helhet av AEP.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i brev av 27.08.1997 vurdert en utvidelse av Iveland kraftverk i forhold til Samla plan, og konkluderte med at utvidelsen kunne konsesjonsbehandles. I tillegg har Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i brev av 15.06.1999 bekreftet at anlegget er konsesjonspliktig etter vassdragsloven. Vassdragsloven er senere erstattet av vannressursloven.

Utvidelsen må videre ha konsesjon etter energiloven, og arealdisponeringen må avklares i henhold til plan- og bygningsloven. Prosjektet er meldt og konsekvensutredet etter reglene i plan- og bygningsloven.

Konsekvensutredningene har blitt utført i 2006 og delvis 2007 på oppdrag fra AEP. Utvidelsesplanene samt søknadsdokument med tilhørende KU er utarbeidet med bistand fra Norconsult AS.

Det nye aggregatet (aggregat 4) forutsettes å bli tilkoblet eksisterende koblingsanlegg (132 kV) ved Iveland kraftverk.

Med henvisning til etterfølgende beskrivelse av teknisk utførelse og konsekvensutredningen forøvrig, søkes det herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- *utvidelse av Iveland kraftverk etter de framlagte planer eventuelt med mindre vesentlige endringer i den tekniske utførelsen.*

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- *bygging og drift av de elektriske anleggene slik den tekniske beskrivelsen gjør rede for.*

3. Etter forurensningsloven om tillatelse til:

- *gjennomføring av tiltaket.*

4. Etter oreigningslovens §§ 2 og 25, jf. vannressurslovens § 51, om henholdsvis ekspropriasjonstillatelse og tillatelse til forhåndstiltredelse:

- *for erverv av nødvendig grunn og rettigheter (også til midlertidig bruk i anleggsperioden) for bygging og drift av et utvidet Iveland kraftverk i den grad dette ikke løses i minnelighet."*

I det følgende refereres sammendraget i søknad/konsekvensutredning (KU). Søknaden med KU i sin helhet følger innstillingen som vedlegg.

"Sammendrag

Agder Energi Produksjon AS (AEP) legger med dette fram planer om utvidelse av Iveland kraftverk i Otra beliggende i Iveland kommune i Aust-Agder fylke. Utvidelsesplanene, søknadsdokumenter og KU er utarbeidet med bistand fra Norconsult AS. Utvidelsen av kraftverket består av å bygge en ny tilløpstunnel samt plassere et nytt aggregat (aggregat 4) i fjell like nord for eksisterende daganlegg.

Utvidelsen er beregnet å ville gi opp mot 160 GWh ny kraft i Iveland kraftverk. Dette tilsvarer årsforbruket til rundt 8000 boliger. Til sammenligning gir 160 GWh produsert i et konvensjonelt kullkraftverk et årlig CO₂-utslipp på over 150 000 tonn. Installert effekt i Iveland kraftverk økes med ca. 45 MW, og slukeevnen økes med ca. 100 m³/s. Etter utvidelsen vil Iveland kraftverk få en maksimal slukeevne på 216 m³/s.

Det nye aggregatet kobles mot en ny tilløpstunnel som får inntak innerst i Dalanekilen. Tilløpstunnelen får en lengde på i underkant av 2 km. Den nye tilløpstunnelen forbindes med eksisterende tilløpstunnel via en shunttunnel. Dette vil føre til minsket falltap i hele tilløpssystemet til Iveland kraftverk. Shunttunnelen kan avstenges med en luke slik at et eller flere av aggregatene (totalt 3 stk.) i eksisterende kraftstasjon eller det nye aggregatet kan kjøres selv om en av tilløpstunnelene er avstengt. Avløpet fra det nye aggregatet føres via en

ca. 160 m lang tunnel og ca 70 m lang kanal ut i Skaiåevja like vest for dagens kraftverksutløp.

I og med at elvestrekningen allerede er utbygd vurderes en utvidelse av Iveland kraftverk å gi begrensede konsekvenser for miljø, naturressurser, kulturminner og samfunn.

Planene innebærer ingen endringer i vannstanden eller reguleringen av Kile- og Gåseflåfjorden, og heller ikke i utløpsområdet i Skaiåevja eller i vassdraget nedstrøms. Når vannføringen overstiger slukeevnen til eksisterende kraftverk (ca. 116 m³/s) vil utvidelsen gi redusert vannføring på strekningen mellom Gåseflådammen og utløpsområdet ved Skaiåevja. Perioder med vannføring høyere enn dagens slukeevne opptrer normalt utenom sommersesongen, i hovedsak senhøstes og om vinteren. Vannføringsforholdene om sommeren vil således normalt ikke bli vesentlig påvirket av utvidelsen ettersom dagens normalsituasjon er at elveleiet ikke tilføres vann fra Gåseflådammen sommerstid. For året sett under ett vil det imidlertid bli betydelig færre uker med vannslipp fra dammen. I dagens situasjon er det gjennomsnittlig vannslipp i 25 uker per år, mens det ved et utvidet Iveland kraftverk vil være vannslipp i overkant av 3 uker per år.

I Dalanekilen vil nytt inntak medføre endringer i strømningsforholdene fra dagens stillestående vann til jevn innstrømning mot inntaket ved drift i den nye tilløpstunnelen. Med et utvidet Iveland vil 78 % av den totale driftsvannføringen til kraftverket bli tatt inn gjennom det nye inntaket innerst i Dalanekilen. Dalanekilen vil således sannsynligvis bli tilnærmet isfri så lenge den nye tilløpstunnelen er i drift.

Miljø- og landskapsmessig gir nye arealinngrep konsekvenser. Dette gjelder særlig i forhold til steintipper, men dette er i hovedsak av lokal art. Områdene der det er planlagt å deponere stein fra tunneldriften omfatter ikke lokaliteter som er vurdert som viktige for det biologiske mangfoldet. Innsynet til tippområdene er begrenset, og disse vil derfor kun få en lokal påvirkning på landskapsbildet. Tippområdet sør for Frøysåna utformes slik at det hvis ønskelig kan benyttes som framtidig byggegrunn. Det legges ikke opp til framtidig uttak av masser fra dette området. Et framtidig uttak av steinmasser planlegges å kunne skje fra hovedtippen som etableres ved Moltekjerr. Denne tippen er på grunn av terrengforholdene skjermet for innsyn. I tillegg er avstanden til eksisterende bebyggelse slik at området vurderes å være godt egnet for framtidig uttak av steinmasser.

Med henvisning til fiskebiologiske undersøkelser gjennomført i 2006 vurderes planene om utvidelse av Iveland kraftverk å få små effekter for fiskebestandene på strekningen. Når det gjelder kulturminner ble det i forbindelse med registreringer utført i 2006 ikke funnet automatisk fredete kulturminner i planområdet. Det finnes derimot flere nyere tids kulturminner knyttet til gruvedrift og skogbruk/fløting i området. Disse vil imidlertid ikke bli direkte berørt av fysiske inngrep. Det er foretatt en egen undersøkelse og vurdering av mineralforekomstene i området, og det er ikke avdekket forekomster som vil komme i konflikt med de planlagte arealinngrepene. Dette gjelder også Steli gruve, en gammel feltspatgruve, som er gjenåpnet for steinsamlere og turister. Gruven, som består av et dagbrudd, er beliggende opp i lia sørøst for inntaksområdet i Dalanekilen.

Allmennhetens bruk av området i forbindelse med rekreasjon og friluftsliv er i hovedsak knyttet til traseen for den gamle Setesdalsbanen som går på vestsiden av vassdraget. Den

gamle jernbanetraseen er mye brukt som sykkelrute i sommerhalvåret, og denne aktiviteten forventes ikke å bli berørt av anleggsaktiviteten i vesentlig grad.

For øvrig vil en utvidelse av Iveland kraftverk medføre omfattende anleggsaktivitet som periodevis vil kunne medføre ulemper for omgivelsene i form av støy fra anleggstrafikk og sprengningsarbeider. Anleggsarbeidene vil imidlertid være av midlertidig art, og i hovedsak foregå i avgrensede anleggsområder skjermet for innsyn og uten allmenn ferdsel.

I løpet av byggeperioden kan det periodevis også oppstå blakking av elvevannet i forbindelse med arbeider i selve elveleiet, enten oppe ved Dalanekilen eller nede ved utløpsområdet i Skaiåevja. Hvis det etter nærmere vurdering avdekkes at dette vil kunne skape problemer for den kommunale drikkevannsforsyningen fra Nomelandsdammen vil det bli iverksatt avbøtende tiltak.

De samfunnsmessige konsekvensene for øvrig vurderes i hovedsak å være av positiv art. En økt krafttilgang på opp mot 160 GWh vil ha en samfunnsmessig positiv effekt både lokalt og regionalt i form av økt verdiskapning. Utvidelsen vil også bidra til å bedre kommunens inntektsgrunnlag. Tunnelmassene fra anleggsdriften anses å være en ressurs som kan gi positive effekter lokalt, både gjennom framtidig uttak og knusing og som mulig framtidig byggegrunn.

Utvidelsen er kostnadsberegnet til ca. 430 mill. kr. (kostnadsnivå 2007), og byggetiden er anslått til ca. 2,5 år."

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte. I forbindelse med NVEs saksbehandling har det vært avholdt flere møter og befaring i området med representanter for grunneiere og andre berørte interesser, Iveland kommune, Vennesla kommune, Fylkesmannen i Aust-Agder, Agder Energi Produksjon og NVE. Sluttbefaring ble gjennomført den 28.10.2008.

Innkomne merknader

Vi har mottatt nedenfor angitte uttalelser til saken og i det følgende gis en oppsummering/referat av de viktigste synspunktene på omsøkte planer. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene delvis gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen.

Offentlige instanser

Iveland kommune (17.09.08) ved kommunestyret har fattet følgende vedtak:

"Kommunestyret har foretatt en bred vurdering av søknaden fra Agder Energi Produksjon AS om konsesjon for en utvidelse av Iveland kraftverk. En konsesjon vil bli gitt på ubegrenset tid, og de naturinngrep som vil følge med en utbygging vil være av varig karakter. Det påligger derfor kommunestyret å foreta en avveining av de samlede fordeler og ulemper ved en utbygging som omsøkt, i et langsiktig perspektiv.

Basert på et slikt vurderingsgrunnlag og hensett til de fordeler og ulemper som etter det opplyste vil følge med en utbygging, er det kommunestyrets syn at de samlede ulemper på lang sikt vil overstige de samlede fordeler. På denne bakgrunn må kommunestyret motsette seg at det gis konsesjon som omsøkt."

Vi refererer videre fra saksutredningen:

1. Sammen drag

Etter en samlet vurdering finner rådmannen at slik situasjonen fremstår for Iveland kommune i dag, med den usikkerhet som hersker omkring et mulig nærings- og miljøfond i den størrelse Iveland kommune mener er rimelig, gjør at det er vanskelig å ta stilling til om AEPs planlagte utvidelse av Iveland kraftverk medfører fordeler som samlet sett overstiger de samlede ulempene sett fra Iveland kommunes ståsted, og sett i et lengre tidsperspektiv.

Slik saken i dag foreligger opplyst for kommunen, vurderes det slik at denne usikkerheten bør føre til at kommunestyret motsetter seg en konsesjon i tråd med konsesjonssøknaden.

2. Bakgrunn – konsesjonssøknaden og kommunens oppgave

2.1 Kort presentasjon av utvidelsen

Agder Energi Produksjon AS ("AEP") har sendt søknad til NVE om konsesjon etter vannressursloven for utvidelse av Iveland kraftverk. Utvidelsen av kraftverket innebærer bygging av en ny tilløpstunnel samt plassering av et nytt aggregat i fjell like nord for eksisterende Iveland kraftverk. Samlet vil utvidelsen medføre en årlig produksjonsøkning i Iveland kraftverk med ca. 160 GWh. Dagens produksjon vil med andre ord øke til ca. 500 GWh gjennom den planlagte utvidelsen. Dersom AEP gis konsesjon for utvidelse av Iveland kraftverk, vil en slik konsesjon gis på ubegrenset tid og således være evigvarende.

Den nye tilløpstunnelen får inntak i Dalanekilen og vil bli ca. 2 km lang. Videre er det planlagt at avløp fra det nye aggregatet skal føres via en ca 160 m lang tunnel og ca 70 m lang kanal ut i Skaiåevja rett vest for dagens utløp. Kraftverkets maksimale slukeevne vil økes med ca. 100 m³/s fra dagens 116 m³/s til 216 m³/s. Dette medfører at vannføringen på strekningen mellom Gåseflådammen og Skaiåevja vil bli sterkt redusert. Det fremgår av AEPs søknad at det må antas at det gjennomsnittlige vannslippet vil reduseres fra dagens 25 uker per år til 3 uker per år. Videre vil strømningsforhold og isforhold i Dalanekilen bli endret etter utvidelsen. I tillegg vil utvidelsen av Iveland kraftverk medføre et omfattende uttak av masser og plassering av overskuddsmasser i dagen.

Den planlagte utbyggingen vil kreve samlede investeringer i kommunen på om lag 430 mill kroner.

2.2 Kommunestyrets oppgave

Kommunestyrets oppgave er å ta stilling til om de samlede fordeler ved utvidelsen overstiger de skader og ulemper som utvidelsen medfører. Rådmannen finner innledningsvis grunn til å fremheve vannressursloven § 25, som angir at det skal finne sted en bred interesseavveining ved vassdragsmyndighetenes avgjørelse av om konsesjon skal gis:

"Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet.

Når et tiltak er av varig karakter eller av andre grunner kan få mer langsiktige virkninger, skal kravet i første ledd være oppfylt på lengre sikt." (understreket her)

For kommunen er det viktig å fremheve at det er fordelene og skadene/ulempene lokalt som er temaet for kommunestyrets interesseavveining, med andre ord om utvidelsen medfører fordeler for Iveland kommune og kommunens innbyggere som samlet sett veier opp for de ulempene utvidelsen medfører i kommunen.

3. Prosessen frem til i dag

Iveland kommune har vært i løpende dialog med AEP for å tilrettelegge et best mulig grunnlag for kommunestyrets vurdering av konsesjonssøknaden. Iveland kommune har gjennom denne prosessen blant annet søkt å fremforhandle en utbyggingsavtale med AEP. Formålet med en slik avtale er å sørge for en best mulig samordning av de investeringer og anleggstiltak som følger med en utbygging, ift kommunale behov og interesser. Det har videre vært et formål for kommunen å sikre at AEP legger igjen varige verdier i kommunen som kompensasjon for at AEP gis rett til å utnytte kommunens naturressurser. Samlet sett er formålet at kommunestyret gjennom et tilbud om utbyggingsavtale fra AEP gis en sikkerhet for hvilke fordeler som vil tilflyte kommunen ved en utbygging. Det gir kommunestyret et bedre beslutningsgrunnlag når det skal tas stilling til konsesjonssøknaden. Et sentralt moment har vært at AEPs inngrep vil være evigvarende. Videre har det vært både kommunens og AEPs oppfatning at et omforent tilbud om utbyggingsavtale fra AEP til kommunen vil være et konkret og håndfast element å forholde seg til når den samlede interesseavveining skal foretas.

Det har vært avholdt 3 møter mellom Iveland kommune og AEP – 20. mai 2008, 25. august 2008 og 1. september 2008. Iveland kommune har i dialogen med AEP vært representert av et bredt sammensatt forhandlingsutvalg som har bestått av ordføreren, varaordføreren samt leder av teknisk utvalg. Advokatfirmaet Lund & Co har bistått kommunen i forhandlingene. Teknisk sjef og rådmannen har også vært til stede på møtene.

I forhandlingene om utbyggingsavtale har det vært sentralt for kommunen å 1) sikre en fornuftig og rasjonell "gjenbruk" av masser som tas ut i forbindelse med utvidelsen, 2) fremforhandle bidrag fra AEP til infrastrukturtiltak og 3) fremforhandle et nærings- og miljøfond fra AEP til kommunen. Et slikt fond vil kunne være et bidrag til å gi kommunen en andel av den verdiskapingen AEP vil nyte godt av i all fremtid, basert på kommunens naturressurser.

AEPs forhandlere har ikke hatt fullmakt til å forhandle om et slikt nærings- og miljøfond, og på den bakgrunn ba kommunens forhandlingsutvalg om et eget møte 10. september 2008 med representanter for AEPs ledelse. AEP v/ fungerende konsernsjef har imidlertid i brev 9. september gitt uttrykk for at AEP ikke ønsker å videreføre samtaler om et slikt fond med kommunen under henvisning til at dette tilligger konsesjonsmyndigheten å avgjøre. På denne bakgrunn ble møtet 10. september 2008 avlyst fra forhandlingsutvalgets side. Etter møtet 25. august 2008 sendte Iveland kommune et utkast til utbyggingsavtale til AEP med forslag til tiltak og aktiviteter fra AEP. AEP har etter det siste møtet 1. september 2008 oversendt et nytt tilbud til utbyggingsavtale der tilskudd til nærings- og miljøfond er tatt ut av

tilbudet. AEP har bekreftet at tilbudet er å anse som endelig, og at selskapet ikke ønsker å gå videre i forhandlingene om nærings- og miljøfond.

Iveland kommunes utkast til utbyggingsavtale og AEPs endelige tilbud til utbyggingsavtale m/oversendelsesbrev følger saken som vedlegg 1 og 2.

Rådmannen vil for øvrig legge til at samarbeidet og dialogen med AEP har fungert godt i en uformell og god tone.

4. Vurderinger og konsekvenser – fordeler og ulemper ved den omsøkte utbygging

Rådmannen stiller seg positiv til at den planlagte utvidelsen av Iveland kraftverk medfører økt tilgang på klimavennlig energi i et nasjonalt og globalt perspektiv. Rådmannen anser det viktig at også Iveland kommune tar et bredt samfunnsansvar og stiller sine naturressurser til disposisjon for ytterligere fornybar energi i Norge. Samtidig er det grunn til å påpeke at vannkraftutbyggingens negative konsekvenser utelukkende finner sted lokalt i Iveland kommune. For kommunen er det derfor av stor viktighet at de lokale negative konsekvenser reduseres og kompenseres på en best mulig måte i en eventuell konsesjon, og at det i kommunens egen interesseavveining finnes fordeler ved utvidelsen som oppveier de negative virkninger på de lokale omgivelser.

4.1 Økonomiske forhold

Generelt

Dersom AEP gis konsesjon for utvidelse av Iveland kraftverk i tråd med søknaden, innebærer dette at AEP gis en evigvarende konsesjon som representerer evigvarende fordeler for AEP og storsamfunnet. Kommunen har på tilsvarende måte et legitimt krav på at det blir igjen evigvarende fordeler i kommunen som vederlag for at kommunen stiller sin verdifulle naturkapital til disposisjon. I denne sammenheng fremheves det særlig at AEP får tilgang til å produsere nye 160 GWh fornybar og klimavennlig energi til en utbyggingspris som etter det opplyste må anses gunstig (2,70 kr/kWh). De vannkraftressurser som planlegges tatt i bruk må derfor anses spesielt verdifulle for AEP, sett i et bedriftsøkonomisk perspektiv.

I en tid der fornybar energi representerer stadig større økonomiske verdier, fremstår det fra kommunens ståsted som urimelig dersom kommunen ikke får ta del i denne verdiskapningen. Det vises i denne sammenheng særlig til at innføring av CO₂-kvoter, liberaliseringen av kraftmarkedet og den nylig opprettede tilknytningen til det europeiske kraftmarkedet via NorNed-kabelen og den planlagte NorGer-kabelen, har ført til at Iveland kommunes gjenværende vannkraftressurser utgjør enda større økonomisk verdi i dag og i fremtiden enn hva som tidligere har vært tilfelle. Disse verdiene representerer med andre ord betydelige økonomiske og evigvarende fordeler for AEP dersom det gis konsesjon.

Konsesjonskraft

Etter vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven har berørte kommuner en lovbestemt rett til inntil 10 % av produksjonen til selvkost, som såkalt konsesjonskraft. I denne saken er situasjonen at det ikke er nødvendig med ervervskonsesjon eller reguleringskonsesjon for Iveland kraftverk. Konsesjonssøknaden skal behandles etter reglene i vannressursloven, hvor tilsvarende rett til konsesjonskraft ikke er tatt inn. Under henvisning til den betydelige kraftproduksjonen som finner sted i Iveland kraftverk, samt at det fra tidligere foreligger tillatelse til reguleringer på 4 meter i Gåseflåfjorden og 0,87 meter i Kilefjorden, befinner

Iveland kommune seg i en spesiell situasjon i og med at det ikke avstås konsesjonskraft til kommunen. En kjenner ikke til tilsvarende kraftproduksjonsanlegg med tilsvarende størrelse, der det ikke avstås konsesjonskraft. Iveland kommune vil heller ikke kunne få konsesjonskraft etter dagens regelverk, jf. vannressursloven § 19 annet ledd som unntar vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 15 om konsesjonskraft fra konsesjonsreglene i denne saken. Det må bemerkes at AEP således sparer betydelige beløp ved at AEP ikke forpliktes til å avstå konsesjonskraft.

Konsesjonsavgifter

Når det gjelder konsesjonsavgifter legger en til grunn at Iveland kommune er berettiget til å motta konsesjonsavgifter, jf. vannressursloven § 19 annet ledd siste setning. Det fremgår her at ” Hvis det for et elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh ikke er gitt konsesjon etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v., fastsettes konsesjonsavgifter etter reglene i dennes § 2 fjerde ledd nr. 13, jf. § 5 tredje ledd nr. 2.” Iveland kommune har med andre ord krav på at det fastsettes vilkår om konsesjonsavgifter dersom det gis konsesjon.

Næringsfond

Hva angår næringsfond, har dette vært forsøkt fremforhandlet med AEP parallelt med forberedelsene til høringsuttalelsen. Rådmannen er av den oppfatning at gjeldende regelverk er uheldig slik det fremstår i dag. Ved at spørsmålet om hvorvidt det skal settes vilkår om næringsfond til fordel for vertskommunene er forbeholdt vassdragsmyndighetene under konsesjonsprosessen, har ikke kommunestyret på høringstidspunktet noen kunnskap om hvorvidt vilkår om slikt fond vil bli stilt for konsesjonen. Kommunestyret mangler derfor kunnskap om hva de endelige samlede virkninger vil bli for kommunen. Dette gjør det vanskelig å foreta en fullstendig interesseavveining. På denne bakgrunn har Iveland kommune forsøkt fremforhandlet avtale om nærings- miljøfond med AEP, slik at dette endelig skulle være avklart før kommunestyrets interesseavveining mellom fordeler og ulemper foretas.

For Iveland kommune er et nærings- og miljøfond spesielt viktig av tre grunner. For det første vil et slikt fond kunne fungere som et surrogat for at kommunen ikke mottar konsesjonskraft, jf. ovenfor. Hensett til den økning i kraftpriser man har erfart i de senere år, ville konsesjonskraftordningen representert betydelige verdier for Iveland kommune uavhengig av om kommunen hadde benyttet kraften til eget bruk eller solgt konsesjonskraften på kraftmarkedet.

For det annet vil et næringsfond kunne avbøte de skader og ulemper som utvidelsen medfører. Som Fylkesmannen i Aust-Agder allerede har påpekt i sin høringsuttalelse, vil viktige friluftsisinteresser i vassdraget bli berørt. Videre har Fylkesmannen i Aust-Agder fremholdt at utvidelsen vil kunne få uheldige konsekvenser i forhold til turveien som går på vestsiden av vannstrengen nedstrøms Gåseflådammen, og som inngår i Nasjonal sykkelrute nr. 3. Rådmannen deler Fylkesmannens oppfatning på disse punktene, og mener at et næringsfond ville kunne bidra til å avbøte nevnte uheldige virkninger. I motsetning til mange andre vannkraftutbyggingsprosjekter, vil utbyggingen i sin helhet skje tett inntil et bebodd område, og anleggsarbeidene vil få spesielt negative virkninger for befolkningen rundt Skajåevja. Dette er også et særlig negativt forhold som taler for at det bør gis næringsfond.

For det tredje ser en det slik at naturressurser kommunen avstår ved en konsesjon, utgjør en større verdi i dag enn tidligere. Enda tydeligere blir dette når avståelsen vurderes i et evighetsperspektiv. Det vises til den ovenfor siterte bestemmelsen i vannressursloven § 25, hvor det fremgår at vurderingen av om det skal gis konsesjon skal ta i betraktning at det er tale om virkninger av "varig karakter." De negative virkninger vil være av varig karakter for Iveland, og da har kommunen et legitimt krav på at også fordeler må ha en varig karakter. I motsatt fall blir avveiningen av fordeler og ulemper ubalansert.

På bakgrunn av ovennevnte er et nærings- og miljøfond av stor viktighet for Iveland kommune, og kommunen har derfor forsøkt fremforhandlet et slikt fond i forkant av høringsuttalelsen slik at kommunestyret kan vite hva kommunestyret avveier av fordeler og ulemper. AEP har stilt seg avvisende til å inngå forhandlinger vedrørende næringsfond, og rådmannen finner derfor situasjonen uoversiktlig med hensyn til hva kommunen kan forvente av fordeler som oppveier ulempene for kommunen i lokalt perspektiv og under en evigvarende tidshorisont. Hensett til nærings- og miljøfondets avgjørende betydning som eneste sikre økonomiske kompensasjon for kommunen, finner en det derfor vanskelig å gi noen klar vurdering av om kommunen oppnår fordeler i den grad at ulempene oppveies for Iveland kommune.

Skatte- og avgiftsinntekter

På side 52 i konsesjonssøknaden fra AEP fremheves at utvidelsen av Iveland kraftverk vil medføre økte inntekter for kommunen. I forhold til økte inntekter fra Iveland kraftverk i form av naturressursskatt, vil en bemerke at naturressursskatten er gjenstand for utjevning gjennom det statlige overføringssystemet for kommunene. Når det gjelder grunnrenteskatten, vil denne i sin helhet tilkomme staten etter dagens skattesystem.

Iveland kommune vil således bare i svært beskjeden grad bli stilt bedre økonomisk enn dagens situasjon med hensyn til skatteinntekter fra den økte kraftproduksjonen.

Når det gjelder økte eiendomsskatteinntekter opplyses det på side 52 i konsesjonssøknaden at økt eiendomsskatt maksimalt vil kunne utgjøre 1,7 millioner kr etter 7 driftsår. Imidlertid har eiendomsskatteordningen har vært gjenstand for betydelige rikspolitiske diskusjoner over lengre tid, og kommunen kan ikke ta for gitt at eiendomsskatteordningen vil bli opprettholdt i fremtiden i sin nåværende form som en lokal skatteordning. Det vises også til at AEP i en annen utbyggingssak (Brokke Nord og Syd) for kort tid siden har klaget til myndighetene over gjeldende rammebetingelser for vannkraftutbygging, og bedt om endringer i disse. Ordningen – vurdert i henhold til vannressursloven § 25 på lengre sikt - er med andre ord usikker. Det vises i den forbindelse også till uttalelser i Revidert nasjonalbudsjett for 2008 i St. meld. nr. 2 (2007-2008) kap. 3.10.7, der blant annet eiendomsskatteordningen blir omtalt som et disinentiv for videre vannkraftutbygging.

Øvrige økonomiske konsekvenser som følge av utvidelsen

AEP fremholder i konsesjonssøknaden på side 52 at utvidelsen vil få betydelige økonomiske ringvirkninger for lokale og regionale entreprenører, leverandører og servicebedrifter. Videre fremholdes det at ca. 20-30 % av arbeidsstokken erfaringsmessig blir rekruttert i regionen. Iveland kommune vil bemerke at AEPs anslag er høyst usikre og finner det således vanskelig å legge vekt på anslagene i den interesseavveiningen som skal finne sted. Det vises særlig til den tilgang man har på utenlandsk arbeidskraft som følge av EØS-avtalen og de innkjøpsregler som vil gjelde og som umuliggjør noen favorisering av lokale entreprenører og leverandører.

Erfaringen fra den senere tids store anleggsarbeider i vår region (for eksempel utbyggingen av E 18 og utbyggingen av Statnetts linje i Setesdal) viser at det i all hovedsak er store, utenlandske entreprenører som står for anleggsarbeidene dersom det ikke legges spesielt til rette for mindre lokale entrepriser.

Oppsummering økonomiske forhold

Slik situasjonen er i dag, vurderer rådmannen det som usikkert om Iveland kommune samlet sett og i et lengre tidsperspektiv vil sitte igjen med fordeler som oppveier for de ulemper utvidelsen medfører lokalt.

4.2 Fysiske forhold

Selve utvidelsen av Iveland kraftverk omfatter i hovedsak bygging av ny tilløpstunnel, nytt kraftverk i fjell og nytt avløp inkludert ny avløpstunnel og kanal. Dette medfører betydelige inngrep tett inntil et bebodd område.

Infrastruktur

AEP har i vedlagte tilbud om utbyggingsavtale til Iveland kommune fremsatt tilbud om avståelse og tilkjøring av tunnelmasser til gang- og sykkelvei. Videre har AEP fremsatt tilbud om et tilskudd på 7 MNOK til opparbeidelse/ferdigstillelse av 3 parseller med gang- og sykkelvei samt undergang under RV 403. ved Skaiålia. I tillegg har AEP også fremsatt tilbud om utbedring av deler av FV 295 samt oppgradering av kommunal vei fra RV 403 og ut til Øyna. For fullstendig oversikt over tilbudet vises det til vedlagte tilbud om utbyggingsavtale.

Rådmannen anser AEPs fremsatte tilbud som positivt, og legger til grunn at kommunestyret legger vekt på vedlagte tilbud om utbyggingsavtale, inkludert utbyggingsavtalens forutsetninger, i kommunestyrets interesseavveining.

Minstevannføring

Innledningsvis vil rådmannen peke på at vannressurslovens hovedregel er at det skal settes krav til minstevannføring ved vassdragsutbygging, jf vannressursloven § 10.

Hva gjelder utvidelsens fysiske følger merker en seg at AEP i konsesjonssøknaden på side 58/59 foreslår en sirkulasjonsvannføring på 200 l/s som alternativ til minstevannføring tilsvarende den alminnelige lavvannføringen på vannstrengen mellom Gåseflådammen og utløpet fra Iveland kraftverk. Under henvisning til sikkerhetshensyn, biologiske forhold og naturestetiske hensyn, vurderer en det slik at det må slippes en minstevannføring tilsvarende den alminnelige lavvannsføringen på nevnte elvestrekning. Det anses som negativt dersom det ikke settes vilkår om minstevannføring ved en eventuell konsesjon. Det vises i denne sammenheng spesielt til høringsuttalelsene fra Fylkesmannen i Vest-Agder og Fylkesmannen i Aust-Agder om minstevannføring som rådmannen slutter seg til.

Rådmannen er også av den klare oppfatning at en ordning med sirkulasjonsvannføring vil medføre en årlig tilbakevendende skade/ulempe i vannstrengen. Det vises i denne sammenheng særlig til at elvestrengen tilnærmet tørrlegges i store perioder av året, samt at man vil oppleve store temperatursvingninger i vannet. Den skisserte løsningen vurderes som særlig uheldig for fisk og andre næringsdyr i elvestrengen.

Videre registreres at AEP i konsesjonssøknaden på side 58 fremholder at sikkerhetsmessige forhold tilsier at det ikke er tilrådelig å legge til rette for allmenn bruk av elvestrekningen. Elvestrekningen er et populært badested for kommunens innbyggere på sommertid. Dette er et faktisk forhold som kommunen må forholde seg til. En er imidlertid enig med Fylkesmennene i Aust-Agder og Vest-Agder om at minstevannføring vil redusere antall badeplasser i elva, og dessuten avgrense disse til elvekanten, hvilket må antas å redusere den sikkerhetsmessige risikoen ved plutselig slipp av vann i dammen.

Rådmannen vil i alle tilfelle, uavhengig om man legger til grunn det skisserte forslaget til sirkulasjonsvannføring eller minstevannføring, forutsette at det ved en eventuell konsesjon pålegges foretatt nødvendig varsling eller lignende av hensyn til allmennhetens sikkerhet. Et flomvarslingsystem antas å være den best egnede måten for å ivareta sikkerhetshensyn for allmenne interesser langs elvestrekningen.

Uavhengig av hvilken løsning som velges, finner en at det på grunn av allerede nevnte hensyn må bygges terskler på den berørte strekningen.

Manøvrering

Rådmannen registrerer at AEP i søknaden på side 30 opplyser at det ikke forventes vesentlige endringer i vannstandsforholdene i inntaksmagasinerne i Gåseflåfjorden og Kilefjorden i forhold til dagens situasjon. Videre opplyses det at Gåseflåfjorden i fremtiden forventes å ligge med vannstander like oppunder HRV.

Til tross for at AEP fremholder ovennevnte, vil Iveland kommune be om at det innsettes vilkår om sommervannstand i konsesjonen. Under henvisning til den praksis som har blitt vanlig den senere tid med effektkjøring, vil slik kjøring kunne få sterkt negative konsekvenser for hytter, beboende og andre brukere av vannet i sommersesongen. Iveland kommune er spesielt bekymret for et skjemmende landskapsbilde og potensielle erosjonsproblemer dersom AEP benytter Iveland kraftverk til effektkjøring i fremtiden. Videre er det som påpekt av Fylkesmannen i Aust-Agder knyttet viktige interesser til friluftsliv til vassdraget, herunder padling. Det må derfor settes vilkår om egen sommervannstand i manøvreringsreglementet. Utsagn om fremtidig kjøremønster i en konsesjonssøknad eller i en innstilling fra konsesjonsmyndigheten representerer ikke noen rettslig skranke for konsesjonærens drift, og at det bare er gjennom formelle vilkår for konsesjon at de nødvendige rammer for fremtidig drift kan sikres.

Under henvisning til AEPs opplysninger om at vannstanden i Gåseflåfjorden forventes å ligge tett oppunder HRV, vurderer en det slik at vilkår om magasininfylling i manøvreringsreglementet uansett ikke vil være av inngripende art overfor AEP. Det kan i denne sammenheng også vises til at det er de opplysninger AEP forespeiler om vannstand som herværende høringsuttalelse og konsesjon for utvidelse skal gis på. Av drifts- og sikkerhetsmessige hensyn vil kommunen ikke stille seg negativ til at AEP får tillatelse til å senke vannstanden i sommerperioden ved for eksempel uventet driftstans eller vedlikehold. Det forutsettes imidlertid at tapping under fastsatt HRV for sommermånedene kun må skje etter særskilt tillatelse fra vassdragsmyndighetene, med mindre sikkerhetsmessige hensyn nødvendiggjør umiddelbar tapping.

Av hensyn til kommunens innbyggere og turister som benytter seg av Gåseflåfjorden og Kilefjorden, anser kommunen derfor at bestemmelser om sommervannstand i perioden 15. mai – 15. September vil være tilstrekkelig til å motvirke et skjemmende landskapsbilde og

erosjonsproblemer ved eventuell effektkjøring. Kommunen vil be om at NVE fastsetter vilkår om sommervannstand som ligger 1 meter under gjeldende HRV.

Isforhold

Det fremgår av søknaden på side 38 at utvidelsen vil medføre endringer i isforholdene. Særlig gjelder dette i Dalanekilen på grunn av økt strømhastighet. Det legges derfor til grunn at det foretas tilfredsstillende sikring/merking av områder som er usikre å ferdes ved på grunn av ustabile isforhold. Det må presiseres at krav om sikring/merking ikke bare gjelder nye åpne vannområder, men også områder som fra før av er utsatt for dårlig is.

Drikkevannforsyning

Iveland kommune har anlagt uttak for drikkevann like sør for kraftverket ved Skaiå. Rådmannen finner grunn til å påpeke viktigheten av at vannkvaliteten opprettholdes i hele anleggsperioden og videre når anlegget står ferdig.

AEP har i konsesjonssøknaden på side 4 opplyst at det vil kunne oppstå blakking av elvevannet i forbindelse med anleggsperioden. Det er kommunen som har ansvar for vannkvaliteten, og AEP må i forbindelse med utvidelsen pålegges vilkår om å sikre at vannkvaliteten verken reduseres eller forringes. Det forutsettes i denne sammenheng at AEP pålegges vilkår om utredning, kostnader, utførelse av avbøtende tiltak, m.v. i forbindelse med drikkevannforsyning.

Mineralforekomster

Iveland kommune har flere gruver og rike mineralforekomster. Flere av mineralene er sjeldne mineraler, og Iveland kommune har satset på mineralforekomstene i turistøyemed. I forbindelse med sprengning og masseuttak er det fra kommunens side derfor ønskelig å sikre interessante mineraler, i den grad anleggsarbeidene måtte komme i berøring med slike forekomster. Kommunen vil i denne sammenheng be om å få overdratt slike mineraler kostnadsfritt fra AEP. AEP har allerede gjennom løpende dialog og i AEPs tilbud om utbyggingsavtale gitt uttrykk for at AEP vil legge til rette for mineraluttak for Iveland kommune.

Tipper

Det er opplyst i søknaden at masseuttaket i forbindelse med utvidelsen vil få et betydelig omfang, i størrelsesorden ca. 500 000 m³. Videre er det opplyst at massene er planlagt fordelt på Tipp Frøysåna (ca. 46 000 m³), Tipp Moltekjerr (Ca. 415 000 m³), Tipp Utløp (5-10 000 m³), Tipp Dalankilen (opptil 85 000 m³) og ved Tveiteøyna (Ca. 10-15 000 m³).

Kommunen har i løpet av dialogen med AEP fremforhandlet en utbyggingsavtale der AEP forplikter seg til å benytte masseuttakene til bygging av infrastruktur, m.v. Videre har kommunen gjennom utbyggingsavtalen rett til å disponere øvrige tippmasser fra Tipp Moltekjerr etter at AEP har dekket egne behov. Rådmannen anser det som positivt at massene kan utnyttes på en hensiktsmessig og rasjonell måte til beste for allmenne interesser.

Det er imidlertid en forutsetning for at avtalen skal gjelde mellom Iveland kommune og AEP at "AEP meddeles konsesjon i all hovedsak i samsvar med konsesjonssøknaden". For det tilfelle at AEP gis konsesjon på avvikende vilkår som medfører at AEPs tilbud om utbyggingsavtale således faller bort, er det av avgjørende viktighet at eventuelle tipper blir tilsådd og plassert på en slik måte at tippene skjermes for innsyn.

5. Tilrådning

Etter en samlet vurdering finner rådmannen at slik situasjonen fremstår for Iveland kommune i dag, med den usikkerhet som hersker omkring et mulig næringsfond i den størrelse Iveland kommune mener er rimelig, gjør at det er vanskelig å ta stilling til om AEPs planlagte utvidelse av Iveland kraftverk medfører fordeler som samlet sett overstiger de samlede ulempene sett fra Iveland kommunes ståsted, og sett i et lengre tidsperspektiv.

Slik saken i dag foreligger opplyst for kommunen, vurderes det slik at denne usikkerheten bør føre til at kommunestyret motsetter seg en konsesjon i tråd med konsesjonssøknaden."

Vennesla kommune (31.07.08) har følgende kommentarer til søknaden:

"Vennesla kommune vil foreslå som alternativ til alminnelig minstevannføring på strekningen mellom Gåseflådammen til Iveland kraftstasjon at det isteden gjennomføres en kanalisering av den naturlige terskelen mellom Kilefjorden og Gåseflåfjorden. Dette som et grep for å kunne rydde opp i krypsiv-/mudderforekomster på strekningen fra og med Kilefjorden og opp mot Fennefossen i Evje og Hornnes kommune. Poenget er at oppryddingsaksjoner kan gjennomføres langt mer effektivt når fjorden er nedtappet og tørrlagt enn ved arbeid utført i vannfasen.

Den omtalte strekningen fra Kilefjorden til opp mot Fennefossen har i følge kartlegginger i 2005 særdeles mye krypsiv/mudderforekomster - i størrelsesorden 4000 dekar. Ingen andre kommuner langs Otravassdraget har tilsvarende forekomster. Dette er et betydelig problem for reiselivsbedriftene i området og for øvrig for all bruk av vassdraget i friluftslivssammenheng.

Framkommeligheten med båt og utøvelse av fiske er sterkt begrenset som følge av problemveksten. I tillegg bygges det opp mektige og ufysiske mudderlag som hindrer tilgjengelighet til vassdraget. Uten at noe drastisk gjøres, som kan bryte den negative trenden, så vil den aktuelle strekningen i løpet av få år bli nærmest utilgjengelig og ubrukelig for friluftslivet i alle sammenhenger.

Vennesla kommune har i løpet av sommeren 2008 senket de naturlige terskler i utløpet av Venneslaffjorden i størrelsesorden 1,5 meter. Det betyr at for ettertiden kan fjorden tappes ned 1,5 meter og oppryddingsaksjoner kan gjennomføres under tilnærmet tørre forhold. Eksemplet Venneslaffjorden er drastisk og spektakulært tiltak, men viser hvilke muligheter som åpner seg når fjordlandskapet ligger der blottlagt og tørt i dagen. Tiltak langs strandlinjen kan også lett kombineres med friluftslivstiltak som opparbeidelse av turstier, atkomster til fjorden og badeplasser. Hovedsaken er imidlertid at arbeidet kan gjøres tørt og oversiktlig, langt mer effektivt og av mer permanent karakter enn ved et tilsvarende arbeid i vannfasen."

Vest-Agder fylkeskommune 01.07.08 uttaler

"Fylkeskommunen vektla følgende forhold i forbindelse med oppstart av arbeidet med konsesjonssøknaden, jf brev datert 100506:

1. Varslingssystem
2. Minstevannsføring i nåværende tørrlagt elvestrekning

Nasjonal sykkelrute 3 går langs Otra. Langs elvestrekningen Gåseflå-Skaiåevja, blir nedre deler brukt som badeplass. Kulpene som det blant annet bades i ligger i et område der det ikke er minstevannføring. Vanntemperaturen i kulpene blir derfor ofte høy. Med f.eks en minstevannføring vil bading i kulpene bli mindre attraktivt.

Utbygger peker på at det ikke bør foregå bading i området pga fare for uforutsette driftsstanser i kraftstasjonen. Tilsvarende problemstillinger har en langs de fleste regulerte elvestrekninger. I vårt innspill til konsesjonssøknaden ba vi spesielt om at et varslingsystem langs elva ble utredet. Vi kan ikke se at dette er gjort og vi vil anmode om at det utarbeides et opplegg for varslings av uforutsette driftsstanser med påfølgende slipp av vann i elva.

Det er ikke foreslått minstevannføring i nåværende tørrlagte elvestrekning, ut over en liten vannstrøm som gjør at en får vannutskifting i kulpene. Det er ikke minstevannføring ved dagens situasjon, men antall dager med tørrlagt elv vil øke pga foreslått slukeevne. Vi er opptatt av at det er en minstevannføring i elvene våre. I vanddirektivet er det angitt at det er et mål at alle elver har en minstevannføring. Vi kan ikke se i tilsendte dokumenter at utbygger har kommet fram med opplysninger om hvor stor en minstevannføring bør være på strekningen. Vi vil anmode om at det utredes konsekvensene ved ulike minstevannføring på strekningen, alt bør være 10 og 15 kubikk pr sek. I denne sammenheng viser vi til høringsuttalelsene fra Vennesla og Iveland kommuner i forbindelse med ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden med mer (St.prp. Nr 73 (2002- 2003)). I disse høringsuttalelsene krevde kommunene en minstevannføring på minimum 10 m³/s.

Ovenfor har vi bedt om to tilleggsutredninger. Utredningen bør foreligge, vært hørt, før eventuell søknaden om utvidelse av Iveland kraftstasjon blir sluttbehandlet. ”

Fylkesmannen i Aust-Agder (17.07.08) har følgende vurdering av søknaden:

”Utbyggingens omfang

Utvidelsen innebærer en betydelig økt energiproduksjon innenfor rammen av en allerede eksisterende regulering. Reguleringsdam og magasin vil være uendret. Likevel blir det omfattende inngrep. Det sprenges ut en ny tilløpstunnel og ny kraftstasjon i fjell. Det blir flere store tippområder og det skal bygges vei og bru over Dalanekilen. Det er ikke planlagt minstevannføring nedstrøms Gåseflådammen, men varigheten av de tørrlagte periodene blir vesentlig økt.

Forhold til kommunens arealplaner

Planene for utvidelse av kraftverket er ikke tatt med i kommuneplanen som gjelder fra 2004-2014. I kommuneplanens arealdel er en del av det planlagte tippområdet på vestsida av Frøysåna avmerket som byggeområde med formål forretning, med noe annen avgrensing enn i konsesjonssøknaden. Ellers er de berørte områdene utenom selve kraftstasjonsområdet avmerket som LNF. Ifølge søknaden er kommunene holdt løpende orientert om utvidelsesplanene. AEP har sendt søknad til kommunen med anmodning om dispensasjon fra kommuneplanen i medhold av §7 i Plan- og bygningsloven. Fylkesmannen gir egen uttalelse til dispensasjonssøknaden.

Arealinngrep

Tippområder

Det omsøkte tiltaket er omfattende, og innebærer blant annet etablering totalt 3 (potensielt 4) tippområder for et beregnet massevolum på 500 000m³. Av de planlagte tippområdene vil utfyllingen av innerste del av Dalanekilen og "Tipp Frøysåna" bli synlige fra bebyggelse og ferdselsveier. "Tipp Moltekjerr" ligger i et dalføre og blir lite eksponert for innsyn, men det vil være aktuelt å ta ut masse fra deponiet i en tid etter deponeringen. Dette vil føre til at deler av deponiet blir liggende utildekket, og det blir en del trafikk på den nye veien som må anlegges inn til deponiet.

Vi vil særlig bemerke at Frøysåna-tippen er lagt helt ut i elva i nordøst-enden. Her må kanten trekkes lenger inn, slik at vegetasjonen i våtmarksområdet mot elva blir bevart. Nord for Dalanekilen er det et reserveområde i Frøysådalsteian der det kan bli nødvendig å etablere en tipp dersom fjellkvaliteten i tunnelen tilsier at det må lages et tverrslag sør for kilen.

Friluftsliv

Ifølge søknaden er det ikke områder eller lokaliteter som anses for å ha vesentlig betydning for regionalt reiseliv og friluftsliv. Vi kan vanskelig se hvilke faglige vurderinger som ligger til grunn for denne konklusjonen. Det skal bygges vei langs nordsida av Dalanekilen med ny bru over kilen ytterst ved munningen. Tunnelinntaket i Dalanekilen vil bli synlig, og innerste del av Kilen vil bli permanent utfylt og tørrlagt. På tross av at Gåseflåfjorden er et regulert magasin, viser vi til at det er knyttet viktige friluftslivsinteresser til vassdraget, som er attraktivt for blant annet padling.

Miljøvernavdelingen viser for øvrig til at dagens bruk i seg selv ikke er avgjørende for fastsettingen av et områdes verdi for friluftsliv. Bruken av ulike områder kan endres over tid, og i sin vurdering må kommunen derfor legge vekt på stedlige kvaliteter og fremtidig potensiale.

Naturverdier

I forbindelse med konsekvensutredningen er det ikke dokumentert viktige naturtyper eller truede arter som vil bli berørt av tiltaket. Ifølge utredningen vil utbyggingen sannsynligvis ikke føre til vesentlige endringer for fisk i forhold til dagens situasjon, ettersom det fortsatt vil være vann i kulpene. Uten minstevannføring vil imidlertid varigheten av periodene uten annet enn lokalt tilsig bli betydelig forlenget. En minstevannføring i elva vil forbedre forholdene for fisk og bunndyr i forhold til nåværende situasjon som følge av større stabilitet både temperaturmessig og i vanndekt areal, samtidig som strykestrekningene ikke blir tørrlagte i lange perioder.

Konsekvenser i Dalanekilen

Dalanekilen blir endret fra å være en smal kile med nærmest stillestående vann til å bli en hurtigstrømmende elvestrekning. Vannføringen vil variere mellom 30 og 170 m³/s og vannhastigheten vil på smale steder komme opp i 1,3 m/s, med medianverdi på ca 1 m/s. Det kan bety en risiko ved å ferdes i båt i kilen etter utbyggingen, ikke minst for kano og kajakk. Den indre del av Dalanekilen er opplistet som et av utgangspunktene for brukere av vassdraget, jf "Padleguiden" som er utgitt av Kristiansand og Opplands Turistforening, adrenaline.no og Midt-Agder Friluftsråd.

Tiltaket innebærer bygging av vei langs nordsida av Dalanekilen med ny bru over kilen ytterst ved munningen. Tunnelinntaket i Dalanekilen vil bli synlig, og innerste del av Kilen vil bli permanent utfylt med inntil ca. 85 000 m³ masse og tørrlagt. Sistnevnte innebærer en vesentlig endring av den stedlige økologien. På tross av at det er tidligere kraftregulering/oppdemming

som er direkte årsak til at den indre delen av kilen nå er vannførende, er dette et forhold som har vedvart så lenge at arter tilpasset dette miljøet er etablert.

Ny bru ytterst ved Gåseflåfjorden medfører en landskapsmessig endring i et lite bebygd område. Utformingen av brua vil ha betydning for hvordan denne vil uttrykke seg i landskapet. Dette gjelder både utforming, spennlengde, brukar og utfylling som følge av tiltaket. Blant annet mener vi at kryssingen bør medføre minst mulig fylling og innsnevring av innbuktningen til Dalanekilen. På dette punktet er Dalanekilen ca. 75 meter bred, men i konsesjonssøknaden legges det opp til et bruspenn på kun ca. 32 meter. Dette innebærer at mer enn halvparten av kryssingen planlegges gjennomført ved utfylling. Dette er et av de forholdene som etter vår mening bør avklares gjennom utarbeidelse av reguleringsplan. Etter vår mening er de landskapsmessige konsekvensene av tiltaket dårlig belyst i utredningen.

Forurensing

I anleggsperioden må det foreligge utslippstillatelse for riggområdene og tunneldriften. I vår kommentar i meldingsfasen (brev 12.mai 2006) påpekte vi at avrenningen fra deponier og tunneldrift kan inneholde betydelige mengder ammonium fra sprengstoff. Håndtering og grenseverdier for slik avrenning må innarbeides i søknad om utslippstillatelse.

Minstevannføring

Det er ikke planlagt slipp av minstevannføring over Gåseflådammen ut over en liten vannstrøm som skal sørge for vannutskifting i kulpene. Det er ikke minstevannføring ved nåværende situasjon, men antall dager med tørrlagt elveleie vil bli vesentlig økt etter utvidelsen. Elveleiet har en dramatisk og vill karakter, og den tørre elvebunnen gir et svært uheldig preg på landskapet. Langs vestsida av elva går den gamle linja til Setesdalsbanen som i dag er en populær turvei og inngår som del av Nasjonal sykkelrute nr 3. Veien er også tilgjengelig med bil. Denne veistrekningen har et potensiale som framtidig turistvei og det tørrlagte elveleiet reduserer åpenbart opplevelsesverdien av landskapet.

Når elveleiet er tørt blir det mange kulper som oppvarmes av sola og blir attraktive badeplasser.

Som det påpekes i søknaden kan det oppstå meget farlige situasjoner dersom lukene i Gåseflådammen må åpnes i forbindelse med utilsiktet driftstans i kraftverket. Med tilstrekkelig minstevannføring i elva vil badeplassene bli færre og avgrenset til elvekanten, noe som sannsynligvis vil minske risikoen ved plutselig påslipp av vann.

Med bakgrunn i landskapsvirkning, sikkerhet for ferdsel langs elva og hensyn til fisk og næringsdyr vil vi anbefale at det blir sluppet minstevannføring lik alminnelig lavvannføring for denne strekningen. En vil da unngå høye sommertemperaturer, lave vintertemperaturer og periodevis tørrelegging av strømpartier. Tilstanden vil bli gunstigere enn dagens situasjon og vesentlig gunstigere enn den planlagte situasjonen uten minstevannføring også etter utvidelsen av kraftverket.

Vi viser for øvrig til høringsuttalelsene fra Iveland og Vennesla kommuner i forbindelse med ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden m.m. (sitert i St. prp. Nr. 73 (2002-2003)). I begge uttalelser heter det: "De tørrlagte elvestrekningene mellom Gåseflåfjorden og Iveland kraftstasjon ... utgjør betydelige estetiske ulemper og meget sterke naturinngrep. Dette er

tilsvarende negativt i forhold til allmenne miljøinteresser for et større område". Begge kommuner krevde i den sammenhengen en minstevannføring på minimum 10 m³/s.

Konklusjon

Selv om søknaden gjelder utvidelse av et eksisterende kraftverk er naturinngrepene betydelige. Det skal i praksis bygges helt ny tilløpstunnel, nytt kraftverk i fjell og nytt avløp, og det blir betydelige steinmasser som skal deponeres. Dette vil berøre mange interesser.

Det er viktig å få en bred medvirkning i planprosessen, og det bør derfor utarbeides en reguleringsplan for arealbruken i de sterkest berørte områdene, Frøysåna tippet og Dalanekilen.

Tipp Frøysåna må trekkes tilbake i nordøstre ende slik at vegetasjonssonen mellom fyllingen og elva blir opprettholdt.

Det må søkes utslippstillatelse for anleggsperioden inkludert avrenning fra deponier. Vi ser det som helt nødvendig at det slippes minstevannføring fra Gåseflådammen, og anbefaler at den settes lik alminnelig lavvannføring hele året."

Fylkesmannen i Vest-Agder (04.08.08) har tilnærmet identisk uttalelse som fylkesmannen i Aust-Agder. I det følgende refereres kun de momenter som ikke inngår i uttalelsen fra FM i Aust-Agder.

"Risiko og sårbarhet

Fylkesmannens samfunnsavdeling har studert konsesjonssøknaden særlig med sikte på om risiko- og sårbarhetsforhold er tilstrekkelig utredet.

Vi ser at konsesjonssøknadens punkt 5 beskriver tiltakets virkninger i de berørte områdene innen miljø, naturressurser og samfunn. Vi savner imidlertid en samlet beskrivelse og utredning av risiko- og sårbarhetsforhold, særlig etter at anlegget er ferdig utbygd. Hvilke sikkerhetsmessige konsekvenser vil denne utvidelsen av kraftverket få for liv og helse i omgivelsene? Hva med fare for turgåere i området på sommerføre og skiløpere om vinter? Hva med fare for personer som bader i eller bruker fritidsbåt i Gåseflåfjorden som blir tappet opp og ned? Hva med farer langs vassdrag som blir berørt av utbyggingen? Hva med konsekvenser for innbyggerne når det gjelder utvidelse av koplingsstasjoner og bygging av nye kraftlinjer? Er det mulig å innføre varslingsystemer ved eventuelle episoder med driftsstans og påfølgende vannføringsøkning?

I henhold til forskrift om konsekvensutredninger skal det foretas en beskrivelse av virkningene av tiltaket med hensyn til blant beredskap og ulykkesrisiko og samvirket mellom disse.

Fylkesmannen i Vest-Agder ved samfunnsavdelingen kan ikke se at dette punktet er tilstrekkelig utredet i konsesjonssøknaden og vil anbefale at det utarbeides en egen risiko- og sårbarhetsanalyse eller at risiko- og sårbarhet utredes nærmere i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Konklusjon

- Det må søkes om utslippstillatelse for anleggsperioden.*
- Vi ser det som nødvendig at det slippes minstevannføring fra Gåseflådammen, og anbefaler at denne som minimum settes lik alminnelig lavvannføring hele året"*

Riksantikvaren (11.04.08) vil ikke gi høringsuttalelse til denne saken. Uttalelse fra Aust-Agder fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltningens merknader.

Kystverket, sørøst (31.03.08) har ingen merknader til de omsøkte utbyggingsplanene.

Grunneiere/hytteiere/privatpersoner

Blekehølen veilag 10.04.08 har følgende merknader til søknaden

"Midlertidig eller permanent vegforbindelse

Vi har forståelse for at privattrafikken inn i området nær kraftstasjonen må stanses i anleggsperioden. Derfor har vi heller ingen innvendinger til forslaget om å omdirigere trafikken i området. Vi har imidlertid et sterkt ønske om at veiløsningen gjøres permanent. En permanent vei/bruforbindelse er et tiltak som vil komme hele nærområdet nordøst for kraftstasjonen til gode. Velger AEP den midlertidige veiløsningen som er planlagt, må følgende spørsmål være betimelig: Hva har AEP lagt igjen av varige verdier for berørte beboere/grunneiere i nærområdet til Iveland kraftstasjon?

Plassering av vei/bruforbindelse

AEP har trolig valgt den foreslåtte veitraseen av to hovedgrunner:

- 1. Av kartet ser det ut som om veiforbindelsen på nord/vestsiden av Frøysåna for en stor del går på AEPs egen grunn.*
- 2. Veitraseen videre på nord/vestsiden følger eksisterende vei ned til pumpestasjonen på stedet.*

Vi har følgende merknader til dette:

- Kartverk og annen dokumentasjon tyder på at AEP ikke eier området på vestsiden av Frøysåna, der den midlertidige bruforbindelsen er tenkt, men at dette tilhører hovedbruket b.nr 4. Det i og for seg prisverdige argumentet om at AEP bruker egen grunn til veiformålet, faller i så fall bort.*
- Det er kun Iveland kommune som har en avtalefestet rett til å bruke veien over 12/31 som atkomst til pumpestasjonen.*
- Boligen på 12/29, som nylig er solgt til en barnefamilie, blir ved den foreslåtte løsningen "omringet" av trafikk i anleggsperioden.*
- 12/29 og 12/31 har samme eier. Den foreslåtte løsningen deler eiendommen på en uheldig måte.*

Ut fra disse forhold mener vi at det må bygges en permanent bruforbindelse oppstrøms 12/31, i forhold til AEPs foreslåtte løsning. AEP kan her, i samarbeid med Iveland kommune og berørte grunneiere, finne den gunstigste og rimeligste traseen for en ny forbindelse over Frøysåna. Iveland kommune (12/47) eier den aktuelle grunnen på østsida av Frøysåna. På vestsida av Frøysåna stiller eier av 12/4 gratis grunn til disposisjon for vei/bruformålet. Avkjørsel fra Fv 295 legges til det stedet som gir best trafiksikkerhet. Med noe ekstra utfylling vil trafikkforholdene på denne svingete veien forbedres betydelig i forhold til dagens situasjon. En permanent bru over Frøysåna vil være av stor verdi for nærområdet i framtida. Vi vil her bl.a. peke på følgende:

- Beboerne i Linnekroen slipper farlig og nærgående gjennomgangstrafikk tett innpå boligene.*
- Det kan om ønskelig bygges nye boliger i området, ettersom det kommunale vann- og avløpsanlegget følger veien mellom pumpestasjonene.*
- Tømmertransport og annen tungtrafikk kan foregå på en sikker måte i forhold til dagens situasjon.*

Veilaget regner med at et samarbeid mellom AEP og Iveland kommune i denne saken vil kunne gi en løsning som lokalsamfunnet er godt tjent med i fremtiden."

Beboere i Linnekronene v/Per Olav Engen (10.06.08) har følgende merknader til søknaden:

"Midlertidig bro over Frøysåna.

Det er sendt eget skriv til NVE angående dette forholdet fra Blekehølen veilag.

Eiendommene i Linnekron er medlem i veilaget og støtter skrivet fullt ut.

Koblingsanlegg.

Vi viser til tidligere saksgang og korrespondanse med NVE v/ Kristian Marcussen 2007 - 2008) ang. ombygging av koblingsanlegget til 132 kv linjeavganger ved Iveland kraftverk. AEN - AEP søkte konsesjon for friluftsanlegg på plassen øst for Iveland kraftstasjon. Nærmiljøet klagde, og det endte med isolert anlegg inne i Iveland kraftstasjon. En meget viktig beslutning og det forventes at planleggingen av trafo og høyspenningsanlegget til Iveland 2 blir tråd med dette.

Krav til avbøtende tiltak.

Et eventuelt utendørs transformator og koblingsanlegg plasseres nord for eksisterende utendørs trafocelle.

Tipp Frøysåna.

Denne tippen er et tiltak bort fra selve anlegget. Som sådan er ikke tippen nødvendig for selve anlegget. Til tross for dette ønsker utbygger et omfattende tiltak som endrer terrenget betydelig og legger steinmasser ut i våtmarksområde og vassdrag. Dette tiltaket vil endre utsikten fra husene i Linnekron vesentlig. På generelt grunnlag må utbyggere grunnngi svært godt for å sette i gang tiltak langs vassdrag. Dette tiltaket har et vesentlig omfang, og er i tillegg ikke nødvendig for anlegget, men er en konsekvens av denne. Vi mener derfor det ligger til rette for å begrense omfanget av dette tiltaket.

Krav til avbøtende tiltak.

Volumet av tippen halveres. Tippen skrånes mot bakken med maks 10 graders vinkel.

Nåværende vannspeil og myrområdet vest for vannspeilet berøres ikke. Tippen dekkes med jord og såes til.

Tipp Moltekjerr.

Dette er et tiltak av betydelig omfang. Tippen blir liggende høyt i terrenget, med de ulemper som følger av det. Ved utnyttelse av steinmassene i ettertid er det aktuelt med steinknuser og anleggsmaskiner i et område som har vært uberørt natur. Dette påfører omgivelsene mye støy over mange år. Dette vil også ha betydning for tur og friluftaktiviteter for nærmiljøet da tippen blir liggende sentralt i området som brukes til slikt. Badeplassene langs Otra blir støyplaget. Steinmasser og knust masse vil bli transportert ut over en mangeårig periode. Dette påfører lokalmiljøet mye støy og trafikkproblemer. Det anses som rimelig at disse ulempene fordeles, bl.a. for å korte ned varigheten av disse.

Krav til avbøtende tiltak.

** Området i Dalane benevnt Frøysådalsteane tas i bruk til tippområde, og halvparten av steinmassene fra Moltekjerr legges hit via tverrslag i Dalanekilen. En tipp i Frøysådalsteane vil ligge mer usjenert til og egner seg bedre til formålet.*

** Støydemping langs fylkesvei 295. Det kan bli aktuelt å kreve støydemping dersom anleggstrafikken blir for belastende, også under utkjøring av massene fra tipp Moltekjerr.*

Skaiåevja, utløp fra kraftstasjonene.

Stadige reguleringer ved kraftstasjonen medfører ulempe for oss som bor langs utløpet av Frøysåna, som har utløp i Skaiåevja. Dette gir seg utslag på flere måter.

Sommertid. Ved Linnekron er Frøysåna grunn og steinete. Stadige vannstandsendringer vanskeliggjør båtbruken. Ved lavvannføringsperioder fremstår Frøysåna som grunn og steinete, og lite pen å se på. Elva dominerer synsinntrykket fra tomtene i Linnekron.

Vinterstid. Vannføringen gjennom kraftstasjonen endres stadig, i perioder også ved døgnreguleringer. Vinterstid er Frøysåna islagt. Disse reguleringene medfører isgang i Frøysåna ved Linnekron. Denne isgangen medfører en del støy, i perioder slik at det går ut over nattesøvn.

Med økt maskininstallasjon i Iveland kraftverk påregnes at disse problemene øker. Et annet moment er at de nye kabelforbindelsene mellom Norge og Europa legger til rette for økt bruk av døgnreguleringer ved de sørnorske vannkraftverk. Vi mener derfor det er berettiget å ta opp denne problemstilling i denne sammenheng.

Krav til avbøtende tiltak.

En terskel legges nær utløpet av Frøysåna med en utforming som gjør det enkelt å passere med båt (jolle). Høyde på vannet oppstrøms terskel foreslås til kote 116.30 - 116.35. Jfr målestav på kraftstasjonen. ”

Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Agder Energi Produksjon AS har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene i sitt brev av 25.11.2008:

”(…)

Høringsuttalelsene viser et bredt spenn når det gjelder innhold og omfang. Enkelte har ingen merknader, mens andre berører en rekke ulike forhold. Vi finner grunnlag for å begrense våre kommentarer til enkelte overordnede forhold. Foruten krav om slipp av minstevannføring vil vi kommentere forhold knyttet til utbyggingsplanen (teknisk løsning - arealbruk), vannstrengen og økonomi. Vi finner således ikke grunnlag for å kommentere alle enkeltuttalelsene særskilt.

Det forhold som isolert sett vurderes å ha størst betydning i forhold til hvorvidt utvidelsesplanene kan forventes realisert er spørsmålet om det skal slippes minstevannføring eller ikke på utbyggingsstrekningen. I dagens situasjon slippes det ikke vann forbi Gåseflådammen når vannføringen er lik eller lavere enn kraftverkets slukeevne. I snitt er dette situasjonen i opp mot 30 av årets 52 uker. I hovedsak gjør dette seg gjeldende i sommerperioden. Et hvert krav om slipp av minstevannføring i nevnte situasjoner vil således

direkte berøre eksisterende kraftproduksjon i form av redusert produksjon. Et permanent slipp på eksempelvis 1 m³/s fra Gåseflådammen gjennom hele året representerer en produksjonsreduksjon på ca 3,85 GWh/år.

Den omsøkte planen for utvidelse av Iveland kraftverk er basert på at det ikke slippes minstevannføring forbi Iveland kraftverk. Planen er derimot basert på at det slippes en sirkulasjonsvannføring på 200 l/s. Et slikt slipp vil bidra til å sikre at dagens biologiske tilstand og mangfold opprettholdes, og sannsynligvis også bidra til en viss forbedring (ref fiskebiologisk fagrapport fra LFI-Unifob). Basert på nevnte vannslipp er produksjonsøkningen ved den planlagte utvidelsen av Iveland kraftverk beregnet til opp mot 160 GWh/år. Hvis det derimot innføres krav om slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring (dvs ca 15 m³/s) vil produksjonsøkningen bli redusert med opp mot 60 GWh/år. Produksjonsøkningen relatert til utvidelsen vil dermed bli begrenset til ca 100 GWh/år.

En reduksjon i den forventede produksjonsøkningen på opp mot 60 GWh/år innebærer at med dagens rammebetingelser vil den planlagte utvidelsen ikke være lønnsom. Utvidelsesplanene vil med andre ord ikke være realiserbare. Dette skyldes i hovedsak to forhold. For det første at mellom 60-70 % av produksjonsreduksjonen er direkte knyttet til eksisterende kraftproduksjon i dagens kraftverk. Dermed at det i begrenset grad er mulig å redusere utbyggingskostnaden vesentlig. Eksempelvis finnes det ikke grunnlag for planjusteringer som medfører en prosentvis nedskalering av utbyggingskostnaden i samsvar med ovennevnte produksjonsreduksjon. Heller ikke en rent "teknisk" nedskalering i form av redusert slukeevne, tunneltverrsnitt mv (ref ovennevnte minstevannføringskrav) vil innebære noen vesentlig kostnadsreduksjon. Det vil kun gi marginale kostnadmessige besparelser.

Vi finner ellers grunn til å påpeke at ny kraft i størrelsesorden 160 GWh/år har en klimamessig effekt som også bør tillegges vekt når spørsmålet om slipp av minstevannføring skal avgjøres. En årlig produksjon på 160 GWh tilsvarer et årlig utslipp på 150 000 tonn CO₂ fra et konvensjonelt kullkraftverk, eller sagt på en annen måte - det årlige utslippet fra 35 000 biler.

Utbyggingsplanen – teknisk løsning – arealbruk

Sett i forhold til "teknisk løsning" (dvs lokalisering av inntak, tilløpstunnel med tverrslag, adkomsttunnel samt avløp med tilhørende arealinngrep i form av veier, massedeponi og "tekniske" byggverk) er et flertall av høringsinstansene i hovedsak positive til utvidelsesplanene. Enkelte høringsinstanser har imidlertid fremmet enkelte merknader og forslag til justeringer når det gjelder lokalisering av veier og massedeponi. Disse kommenteres nærmere i det følgende.

AEP har foreslått at det anlegges en provisorisk adkomst over Frøysåna fram til boligene i Linnekron slik at disse blir minst mulig berørt av anleggstrafikk i anleggsperioden. Både beboerne i Linnekron og Blekehølen Veilag er positive til dette tiltaket, men ønsker at adkomsten gjøres permanent. Videre er det ønskelig at vei og bro legges lenger øst enn det som framgår av plankartene.

AEP har ingen innvendinger mot å imøtekomme ønsket om endret lokalisering av vei og bro, dvs å flytte disse lenger østover. Når det gjelder spørsmålet om vei og bro skal bli permanent

adkomst etter at anleggsarbeidene er sluttført er AEP av den formening at det må ses i sammenheng med kommunale planer for bruk og deponering av tunnelmasse i Skaiåområdet. Direkte bruk og deponering av tunnelmasser i Skaiåområdet er et forhold som er omhandlet i utkast til utbyggingsavtale med Iveland kommune. Det samme gjelder permanent adkomst over Frøysåna. Utkast til utbyggingsavtale ble oversendt til Iveland kommune ved brev av 09.09.08 (ref vedlegg).

Så langt foreligger det ingen bindende utbyggingsavtale med kommunen. Det er imidlertid AEPs intensjon å ha videre dialog og forhandlinger med kommunen med tanke på å komme fram til en omforent utbyggingsavtale som omhandler ovennevnte forhold. Men så lenge det ikke er avklart om det blir aktuelt å transportere masser direkte til ulike kommunale tiltak/formål i Skaiåområdet kan AEP vanskelig ta stilling til om adkomsten over Frøysåna skal være provisorisk eller permanent. Dette er således et forhold som først vil kunne klarlegges på et senere tidspunkt.

Huseierne i Linnekron krever at de planlagte massedeponiene "Tipp Frøysåna" og "Tipp Moltekjerr" reduseres. AEP finner foreløpig (ref ovenfor) ikke grunnlag for å kunne etterkomme ønskene om reduserte tippvolum verken for "Tipp Frøysåna" eller for "Tipp Moltekjerr".

Når det gjelder "Tipp Frøysåna" vil en understreke at massedeponiet vil bli anlagt slik at eksisterende strandlinje ikke berøres i vesentlig grad. Beregninger viser at området kan romme opp mot 70 000 m³ dersom en også utnytter de deler av arealet som grenser ned mot vassdraget fullt ut. Massene som er planlagt deponert i dette området er beregnet å utgjøre i underkant av 50 000 m³. Dette tilsier at det kan etableres en tilstrekkelig bred buffersone mot vassdraget. Hvor bred en slik buffersone bør være samt andre detaljer knyttet til utforming av massedeponiet vil bli klarlagt på et senere tidspunkt i forbindelse med NVEs behandling og godkjenning av detaljerte landskaps- og arealbruksplaner, herunder detaljerte tipptegninger. Når det gjelder "Tipp Moltekjerr" så er lokaliseringen en direkte følge av det "tekniske design" som er lagt til grunn for utvidelsesplanene. Plassering av tverrslag for driving og uttak av masser fra tilløpstunnelen har som kjent vært gjenstand for særskilte vurderinger etter innspill i meldingsfasen. Det vises til konsesjonssøknaden (ref kap. 2. 11 Alternative løsninger) som redegjør nærmere for de vurderinger og overordnede mål som er lagt til grunn mhp lokalisering av påhugg/tverrslag for uttak og deponering av fjellmasser.

Grunneierne som berøres av "Tipp Moltekjerr" (ref. uttalelse fra adv. Inger-Johanne Lund) ønsker å justere tippområdet utforming slik at Forskardalen berøres minst mulig. Skal dette kravet innfries må tippens utforming justeres, enten i form av en utvidelse vestover mot Tveitøyna eller i form av økt høyde i tippens kjerneområde ved Moltekjerr. En utvidelse mot vest kan gjøre tippet mer eksponert for innsyn fra området ved Tveitøyna. Dette er imidlertid et forhold som kan avhjelpes gjennom avbøtende tiltak i form av snarlig etterbehandling med tilhørende tilsåing/bepantning. Når det gjelder økt høyde på tippet vil også dette kunne få visuelle konsekvenser, men forutsatt at betydelige deler av tippmassene blir gjenstand for senere uttak vil dette være ulemper av midlertidig karakter. AEP er positiv til en justering av "Tipp Moltekjerr" for å skjerme Forskardalen mot fysiske inngrep. I forbindelse med kommende utarbeidelse av detaljplaner for utforming av "Tipp Moltekjerr" vil en forsøke å ivareta grunneierens ønsker. Endelig avklaring mhp tippområdets omfang og utforming vil bli

klarlagt på et senere tidspunkt, enten gjennom en utbyggingsavtale med kommunen, eller til sist i forbindelse med NVEs behandling og godkjenning av detaljplaner.

Grunneierne har også merknader til lokalisering av inntak og massedeponi innerst i Dalanekilen. Lokaliseringen av inntak og massedeponi er i all hovedsak bestemt av geologiske og fysiske forhold. Inntaket er plassert innerst i Dalanekilen for å unngå at den nye til løpstunnelen krysser en markert svakhetssone i fjellet som følger Forskardalen opp til Dalanekilen like vest for det planlagte inntaket. Massedeponiet innerst i Dalanekilen skal romme betydelige mengder med løsmasser fra selve Dalanekilen. Dette er masser som for en stor del består av myr, mudder og finkornige løsmasser, dvs masser som inneholder mye finstoff. I tillegg er dette masser som må påregnes å være sterkt vannholdige da masseuttaket finner sted i et område som i utgangspunktet er vanndekt. Det forventes at store deler av massene vil ha en "flytende" konsistens, og de vil derfor være lite egnet for transport. Massene er således planlagt deponert i indre del av kilen slik at de skal kunne drenere ut og tørke opp uten å bli til vesentlig ulempe for omgivelsene.

Vannstrengen – magasinrestriksjoner - minstevannføring

Magasinrestriksjoner

Det er fra Iveland kommune sin side fremmet krav om vannstandsrestriksjoner i Gåseflåfjorden i sommerperioden. Dette er et forhold som er omhandlet i utkast til utbyggingsavtale med kommunen (ref avtaleutkastet som følger vedlagt). Det framgår av avtaleutkastet (ref pkt 3) at AEP på gitte betingelser var innstilt på å kunne akseptere en selvpålagt restriksjon om at vannstanden i perioden 15. mai til 15. september ikke skulle underskride kote 166,00 (dvs HRV – 1m). Dersom ordlyden i pkt 3 i avtaleutkastet legges til grunn kan AEP akseptere en slik restriksjon mhp manøvrering av Gåseflåfjorden.

Minstevannføring

Når det gjelder strekningen nedstrøms Gåseflådammen har som kjent flere høringsinstanser fremmet krav om permanent slipp av minstevannføring, og at denne bør være lik alminnelig lavvannføring (dvs ca 15 m³/s). Dette begrunnes ut fra visuelle, biologiske og sikkerhetsmessige forhold. De produksjonsmessige og økonomiske konsekvensene av et slikt krav er særskilt kommentert innledningsvis. Kommentarene i det følgende er derfor i det vesentlige begrenset til å omhandle høringsinstansenes begrunnelser for slipp av minstevannføring.

Visuelle forhold

I dagens situasjon er som kjent strekningen nedstrøms Gåseflådammen uten vannslipp fra Gåseflåfjorden store deler av sommerperioden. De bratte partiene i øvre del av elveleiet er tilnærmet tørre, mens de slake partiene fra Homevassevja og videre nedover mot Skaiåevja for en stor del består av vannfylte kulper og loner. Det vises til vedlagte ortofoto, som også ble benyttet under NVEs sluttbefaring. Ortofotoet viser hvordan strekningen framtrer en typisk sommerdag uten vannslipp fra Gåseflådammen.

I vinterhalvåret er normalt situasjonen en annen da vannføringen som regel er vesentlig høyere enn slukeevnen til Iveland kraftverk. Det slippes dermed betydelige vannmengder (ofte opp mot 80 m³/s) over Gåseflådammen og videre ned elveleiet.

De hydrologiske forholdene før og etter en utvidelse av Iveland kraftverk er ellers inngående beskrevet i konsesjonssøknaden samt tilhørende fagrapport om hydrologiske forhold. Det vises derfor direkte til disse for mer detaljerte opplysninger.

De visuelle argumentene for slipp av minstevannføring fokuserer i hovedsak på sommerperioden (ref Sykkelerute 3 mv). Utvidelsesplanene har som nevnt begrensede virkninger på vannføringsforholdene i sommerperioden, og høringspartenes anførsler refererer derfor i det alt vesentlige til dagens situasjon. Normalsituasjonen i sommerperioden er at det ikke slippes vann fra Gåseflådammen, og slik vil det også være om utvidelsesplanene gjennomføres som omsøkt. I vinterperioden derimot vil forholdene endres vesentlig, men det vurderes å ha mindre betydning visuelt sett da strekningen i denne perioden av året har liten betydning i turistsammenheng og ellers er lite benyttet av syklist.

Skal et vannslipp ha visuell effekt på elvestrekningen nedstrøms Gåseflådammen er AEP enig i at det vil være behov for å slippe betydelige mengder med vann. Det har sammenheng med elveleiets størrelse og beskaffenhet, dvs stor bredde og stort innslag av grove masser i form av stein og blokker, som gjør at vannet en rekke steder blir "lite synlig". Slike store vannslipp, som forventes å gi visuelle effekter, vil samtidig innebære et meget betydelig produksjonstap, dvs opp mot 60 GWh/år. Når dette sammenholdes med det faktum at store deler av strekningen er lite synlig fra "sykkeleruten" på grunn av tett vegetasjon, tunneler og avstand fra elveleiet kan ikke AEP se at det er grunnlag for å pålegge slipp av minstevannføring ut fra visuelle hensyn.

Biologiske forhold

Det framgår av foreliggende fiskebiologiske fagrapport fra LFI-Unifob at det ikke er nødvendig å slippe minstevannføring for å opprettholde den eksisterende livskraftige og selvreproduserende fiskebestanden nedstrøms Gåseflådammen. Et minstevannføringsslipp vil imidlertid kunne bedre de biologiske forholdene, men dagens bestandssituasjon tilsier ikke at det er nødvendig. AEP er således av den oppfatning at det ikke er grunnlag for å pålegge slipp av minstevannføring ut fra biologiske kriterier.

Slipp av 200 l/s fra Gåseflådammen, som tilsvarer middelvannføringen fra Homevatn inn i Homevassevja, vil sikre en minimumsvannføring på strekningen som er betydelig høyere enn den lavvannføring som jevnlig inntreffer i dagens situasjon. Dette tilsier at de biologiske forholdene fra Homevassevja og videre nedover vil bli forbedret i forhold til dagens situasjon.

Sikkerhetsmessige forhold

Flere høringsinstanser har påpekt at slipp av minstevannføring vil gjøre det lite attraktivt å bade i elveleiet, og at en minstevannføring dermed vil ha en sikkerhetsmessig effekt. I dag foregår det en viss bading i nedre del av elveleiet, dvs i kulpene ved Tveitøyna. Dette er for øvrig en aktivitet som i hovedsak utøves av lokalbefolkningen. Vi er ikke uenig i at et minstevannføringsslipp vil redusere dagens bruk mhp bading. I forhold til bading vil således en minstevannføring isolert sett kunne ha sikkerhetsmessige effekter. Vi mener imidlertid at de sikkerhetsmessige vurderingene ved slipp av minstevannføring ikke kan isoleres til å omfatte bading alene. Slipp av minstevannføring vil kunne endre dagens bruk av utbyggingsstrekningen, og dermed skape nye sikkerhetsmessige utfordringer. Hvis det eksempelvis legges til grunn et permanent slipp på 15 m³/s vil dette kunne gjøre store deler av strekning attraktiv for allmenn bruk i form av elvepadling, rafting og fiske. Dette er aktiviteter som vil kunne forekomme nær opp mot Gåseflådammen. Sett i forhold til uforutsette lastavslag med tilhørende vannføringsøkninger vil dette kunne få større sikkerhetsmessige konsekvenser enn det som er tilfelle i dagens situasjon hvor strekningen ikke innbyr til eller brukes til denne type aktiviteter.

Med henvisning til det ovennevnte kan ikke AEP se at det er grunnlag for å pålegge et minstevannføringslipp ut fra sikkerhetsmessige hensyn. AEP mener tvert i mot at sikkerhetsmessige vurderinger tilsier at en legger minst mulig til rette for endret/økt allmenn bruk av strekningen. Sett i forhold til sikkerhet bør således dagens situasjon opprettholdes mest mulig uendret.

Flere av høringsinstansene har på mer generelt grunnlag tatt opp spørsmål knyttet til risiko- og sårbarhetsforhold. Det foreligger en risiko- og sårbarhetsanalyse, en såkalt ROS-analyse, utført av DNV i 2007 som omhandler eksisterende anlegg. Kopi av denne vedlegges. AEP har ellers engasjert Einar Tesaker (Tesaker Vann as) til å utarbeide et notat som vil omhandle risiko- og sikkerhetsmessige forhold relatert til utvidelsesplanene. Tesaker har vært på befaring, og notatet er under utarbeidelse. Notatet vil bli ettersendt så snart det foreligger.

Økonomiske forhold

Vi oppfatter det slik at bakgrunnen for at Iveland kommune i sin uttalelse velger å signalisere et negativt syn på utvidelsesplanene er relatert til økonomiske forhold.

Parallelt med kommunens sluttbehandling av konsesjonssøknaden pågikk det som kjent forhandlinger om inngåelse av en utbyggingsavtale. I den forbindelse framsatte Iveland kommune krav om at en utbyggingsavtale også måtte omfatte et nærings- og miljøfond. AEP på sin side mente at dette er et forhold som tilligger konsesjonsmyndigheten å avgjøre. Dette ble meddelt kommunen (ref AEPs brev av 09.09.08), og forhandlingene førte dermed ikke fram. AEP er fortsatt av den oppfatning at spørsmålet om det er grunnlag for å fastsette vilkår om næringsfond, eller eventuelt en kombinasjon av nærings- og miljø-/tiltaksfond (ref uttalelsen fra Vennesla kommune), tilligger konsesjonsmyndigheten å avgjøre.

Selv om det så langt ikke foreligger noen bindende utbyggingsavtale med Iveland kommune finner AEP grunnlag for å påpeke at utkastet til utbyggingsavtale (ref AEPs brev av 09.09.08) innebar en betydelig økonomisk verdi for kommunen. Det gjaldt ikke minst i form av opprusting av veier, og bruk av tunnelmasser til ulike infrastrukturtiltak i Skaiåområdet. Med henvisning til avtaleutkastets angivelse av aktuelle tiltak og massevolumer samt kommunens egne anslag mhp kostnader knyttet til transport og grovplanering representerer dette betydelige og varige verdier.

AEP har som nevnt som intensjon å ha videre dialog og forhandlinger med kommunen med tanke på å komme fram til en omforent utbyggingsavtale. Med henvisning til det ovennevnte finner imidlertid AEP det naturlig at slike forhandlinger først gjenopptas når NVEs innstilling foreligger, da denne forventes å gi visse føringer mhp spørsmålet om sirkulasjonsvannføring kontra minstevannføring samt økonomisk kompensasjon i form av eventuelle fond.

Avslutningsvis finner vi grunn til påpeke at sett i en større sammenheng, hvor også globale problemstillinger tillegges vekt, er det vår klare overbevisning at opprusting- og utvidelsesprosjekter tilsvarende "Utvidelse av Iveland kraftverk" bør gis rammevilkår som gir grunnlag for realisering."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering av konsekvensutredningen

I forbindelse med utarbeidelse av KU har AEP fått utarbeidet egne fagrapporter for temaene hydrologi, vegetasjon, naturtyper og fugl, mineraler, fiskebiologi og kulturhistorie.

Ved høringen av søknad/KU har det kommet en del synspunkter på opplysninger og vurderinger gitt i KU. I tillegg er det fremkommet synspunkter på om- og i hvilken grad alternativer for omsøkte planer bør gjennomføres. Videre er det fremkommet forhold knyttet til vilkår ved en ev. konsesjon. Vi vil kommentere alle fremførte synspunkter av betydning under avsnittene ”Merknader til KU og NVEs vurdering”, ”Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven” eller ”Merknader til endring av manøvreringsreglement”

I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Kritikkk av KU som ikke har resultert i krav om ytterligere utredninger vil i liten grad bli kommentert her. Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

Merknader til KU og NVEs vurdering

Risiko og sårbarhet/Varslingssystem langs elva

Aust-Agder fylkeskommune har bedt om at det utarbeides/utredes et opplegg for varsling av uforutsette driftstanser med påfølgende slipp av vann i elva. FM i Vest-Agder anbefaler at det utarbeides en egen risiko og sårbarhetsanalyse, alternativt at dette vurderes nærmere i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

AEP har kommentarene til høringsuttalelsene lagt ved en Risiko og Sårbarhetsanalyse for ulike scenarier knyttet til Iveland kraftverk utarbeidet av DNV i 2007. Rapporten omfatter blant annet vurderinger knyttet til risiko ved økt vannføring i elveleiet mellom Gåseflå og Iveland kraftstasjon. Konklusjonen var at det er en viss fare for skade/drukning forbundet med en plutselig økning i vannføring, men sannsynligheten for slike hendelser vurderes som mindre. Tiltak i form av skilting ble foreslått.

I tillegg til denne analysen har AEP fått utarbeidet en uavhengig hydraulisk vurdering av bruksmessige, visuelle og sikkerhetsmessige virkninger av den planlagte utvidelsen for alternativ uten tiltak og alternativ med minstevannføring. Utreder er Tesaker vann AS. I det følgende refereres kap. 4. fra denne rapporten.

”

4 Evaluering og kommentarer

4.1 Om allmennhetens bruk av det regulerte vassdraget

En rekke naturlige kulper gir det regulerte elveløpet strekninger med sammenhengende vannspeil og mulighet for både fiske og badeliv. Det er en viss fiskebestand i de mange kulpene i elveløpet, i flg Rapp nr 141 fra LFI-Unifob (dok 7.) Det er rimelig god adgang til nedre deler av strekningen fra traseen til den nedlagte Setesdalsbanen. Øvre strekning mellom dammen og Homevassevja har bratte sider og er vanskelig tilgjengelig. Ved liten vannføring synes de tørrelagte svabergene videre nedover å gi godt utgangspunkt for fiske. Ved større vannføringer vil de skog- og krattbevokste elvebreddene ellers gir dårlige forhold for stangfiske.

Stedet hvor lokalbefolkningen bader, ble påvist og beskrevet under befaringen. Det gjelder særlig i området nedstrøms Tveiteøyna, figur 2 (bilde 131). Det ble opplyst at det settes ut søppelkasser her i badesesongen. En av kulpene har avløp i et kort stryk, nærmest en renne, langs venstre bredd på figur 2. Det ble fortalt at det var en utbredt sport å la seg drive gjennom stryket til kulpen nedenfor. Denne er delvis dannet av en gammel fløtningsmur som går på skrå nedover elva fra vestsiden og avsluttes mot et nytt stryk. Figur 7, (bilde 167). Iflg regulanten foregår bading her bare når det ikke slippes nevneverdig vann fra dammen, både pga strømforholdene i kulpen ved økte vannføringer og fordi vann fra dammen er relativt kaldt. 14 Andre badesteder i bruk ble ikke påpekt. Formodentlig henger det sammen med vanskelig adkomst eller dårligere solingsforhold på resten av strekningen. Det er en brukbar strand i Skaiåevja, men denne er lite populær pga lav temperatur i vannet fra kraftverket.

(...)

Kanopadling og rafting vil være mulig ved moderate vannføringer på de relativt rolige strekningene b) og c) fra Homevassevja til Tveiteøyna, men i flg opplysninger er det ikke nevneverdig slik aktivitet i dagens situasjon. Strykene videre nedover virker mer hasardiøse å forsere, selv med liten vannføring. Beregning av vannhastigheter i avsnitt 3.3.2 antyder brukbare forhold på strekning c) for vannføringer omkring $16 \text{ m}^3/\text{s}$ og noe oppover. Store flomvannføringer gir uforsvarlige forhold, særlig fordi strykene forbi og nedenfor Tveiteøyna er risikable og må unngås.

Under befaringen, se avsnitt 2.2, fikk vi erfare at vegen opp til og videre forbi dammen brukes som turveg både av syklist og bilister.

4.2 Visuelle forhold

Til sammen gir hele strekningen et varierende og instruktivt visuelt inntrykk av en typisk regulert elv med sterkt redusert vannføring. På grunn av svært uregelmessig bunn med mange naturlige kulper, og noen små sidetilløp, virker elveløpet likevel ikke dødt.

Det er rimelig bra utsikt til strekning a) og c) fra veien (den gamle jernbanetraseen) som passerer høyt over Homevassevja. Utsikten er likevel sterkt hindret av vegetasjon, figur 8 (bilde 169). 15

Strekning a) kan også observeres fra dammen, og strekning c) og e) ses glimtvis fra veien nedover fra Homevassevja. Badeplassen og fløtningsanleggene nedenfor Tveiteøyna har adkomst fra en kort sideveg som ender i en beskjedent rydning som brukes som parkeringsplass. Strekningen nedenfor fløtningsmuren kan observeres fra jernbanebrua like oppstrøms Skaiåevja, og ses ellers glimtvis fra vegen.

Under dagens driftsforhold er det relativt hyppige avløp over dammen i vinterperioden. I snitt over året er det minst én hendelse i uka i 24,9 uker. Disse gjør at elveløpet varierer betydelig i utseende. Etter ombyggingen vil hyppigheten av driftsbestemt overløp avta sterkt, simulert til bare å inntreffe i gjennomsnitt 3,2 uker hvert år. I den grad man oppfatter stor vannføring som et viktig visuelt element, er dette en betydelig endring. Imidlertid er det visuelle inntrykket av det grovt utformede vannløpet med moderat vannføring over glattslipte svaberg og knøler også et fascinerende syn.

I følge hydrologirapporten (dok 6) kan flomvannføringer mellom 50 og 100 m³/s forventes de fleste år, i sjeldne år opptil 600 m³/s. Dette vil sørge for å holde det opprinnelig våte elveløpet fritt for vegetasjon.

Eksisterende regulering er ikke pålagt minstevannføring. Utvidelsen er derfor også planlagt uten, eller bare med slipp av en "sirkulasjonsvannføring" på 200 l/s fra dammen. Denne vannmengden tilsvarer middelavløpet fra Homevann og ventes ikke å forstyrre det biologiske regimet som er etablert gjennom snart 60 år med eksisterende regulering. Samtidig utgjør det en forbedring av dagens situasjon når det ikke er overløp fra dammen og avløpet fra Homevann samtidig er spesielt lite.

Bruk av alminnelig lavvassføring, ca 15 m³/s, som minstevannføring, som ofte kreves ved nye reguleringer, vurderes som unødvendig ut fra visuelle hensyn. Bruk av badeplassen nedstrøms Tveitøyna baserer seg på at vannføringen er uten bidrag fra dammen store deler av sommeren. Badeplassen vil neppe kunne brukes ved så stor vannføring som 15 m³/s.

4.3 Sikkerhetsmessige forhold.

Sikkerhetsspørsmål for strekningen er først og fremst knyttet til plutselig økning av vannføringen mens det foregår friluftaktivitet i elveløpet. Overløp pga for stor tilrenning under normal drift vil utvikles langsomt pga den store overflaten i Gåseflådammen, og vil derfor gi badende og andre rimelig varsel. Et forsøk på å kvantifisere dette er gjort i kapittel 3. Konsekvenser av en plutselig slipping av hele kraftverkets slukeevne fra dammen pga uforutsett full driftstans er behandlet nærmere i kapittel 3. Et viktig spørsmål i den forbindelse er hvor lang tid det vil ta for vannet å nå ned til f.eks badeplassen, der det er størst risiko for at mennesker kan befinne seg, og tiden det tar å varsle effektivt. Dette er belyst i tabell 3. Også evt kanoaktivitet og rafting på strekning c) vil bli utsatt i en slik situasjon, sml kommentaren i avsnitt 4.1.

Sikkerhetsmessige tiltak i dagens situasjon er bla to varselskilt ved badeplassen nedenfor Tveiteøyna. Disse skal sikre publikums påpasselighet i tilfelle økende vannføring pga slipp fra dammen. Dette virker ikke tilstrekkelig, særlig siden skiltene står for langt fra den sidevegen som fører ned til fløtningsanlegget og parkeringsplassen for badende. Et større forklarende skilt ved avkjørselen vil være å anbefale.

I forskjellige dokumenter er det nevnt at etablering av minstevannføring, ca 15 m³/s, vil kunne hindre bruk av badeplassen, og dermed indirekte være et sikkerhetstiltak. Så stor vannføring 16 forekommer imidlertid også av og til i badesesongen med dagens regulering. Vi har forstått det slik at lokalbefolkningen har den nødvendige oversikt, slik at badeplassen ikke brukes i slike tilfeller, både av sikkerhetsmessige og temperaturmessige årsaker. Slipp av minstevannføring vil kunne utløse annen bruk av strekningen i form av padling, rafting og fiske. En slik bruk vil kunne foregå helt opp til Homevassevja.

4.4 Momenter for å vurdere fast minstevannføring som sikkerhetstiltak

Minstevannføring pålegges vanligvis som miljø- og biotoptiltak, og er bla nevnt i dok 1 (konsesjonssøknaden) og i dok 7 om forholdene for fisk. Når ikke andre grunner er viktige, velges oftest såkalt "alminnelig lavvannføring" som minstevannføring, etter opplysning vil det her si ca 15 m³/s.

I dokumentene er minstevannføring også nevnt som et sikkerhetstiltak, ut fra tanken om at den vil holde publikum borte fra elveløpet, og dermed hindre risikosituasjoner ved plutselig slipping av hele kraftverkets driftsvannføring pga linjefeil ol.

Det kan være grunner her for å vurdere om minstevannføring skal pålegges, og i tilfelle om "alminnelig lavvannføring" er riktig valg. Først noen momenter til dagens situasjon:

- *Strekningen mellom Gåseflådammen og Skaiåevja har vært uten konstant minstevannføring i snart 60 år. Det har etablert seg et biologisk miljø som ser ut til å fungere: Fisk er til stede i kulpene selv langt opp mot damlegemet. Det vil være rimelig å anta at de uregelmessige overløp av overflodsvann fungerer tilfredstillende for de biologiske forhold i dag.*

- *Vannføringen fra dammen varierer nå fra 0 til nær 600 m³/s. Alt tilsig opp til 116 m³/s brukes normalt av kraftverket, resten slippes i elva. Historisk har det i et tørt år, 1996, vært registrert vannslipp bare kortere perioder i 5 uker, i et vått år, 1967, har det vært vannslipp i løpet av 42 uker. Gjennomsnittlig antall uker med vannslipp er beregnet til 24,9.*

- *Svabergene som ligger tørrlagte ved vanlige vannføringer, er gunstige for fiske og friluftsliv. De holdes rene for vegetasjon av regelmessige flommer, mens det er tett vegetasjon og til dels svært bratt ellers langs elveløpet*

- *Eksisterende regulering er gunstig for bruk av stedets lokale badeplass. Det er rimelig mange perioder i sommersesongen med liten nok vannføring til å gi sikre badeforhold. En badeplass i en elv med kulper og stryk har alltid sine risikomomenter, men det lokale publikum har tilpasset seg situasjonen med uregelmessige variasjoner av vannføringen, og holder seg borte når det er for stort slipp av vann. Dette skyldes like mye at vannet fra dammen er kaldt, som hensyn til økt risiko ved uforsiktighet under badingen.*

- *Det er ikke kjent at kano eller rafting er i bruk i dag. Strekningen mellom Homevassevja og Tveiteøyna, ca 1 km, er antagelig brukbar til dette når vannføringen er moderat. En permanent minstevannføring vil kunne innebære slik bruk.*

- *Ved tvungen stopp av kraftverket kan det bli nødvendig å slippe 116 m³/s på kort varsel. Dette vil bruke ca 26 minutter for å nå badeområdet med full effekt. I innledende fase av et lastavslag vil vannføringen være jevnt økende og godt synlig da vannføringen i utgangspunktet er svært begrenset.*

Så noen momenter til den foreslåtte utvidelsen av kraftverket:

- *Strekningen vil uten minstevannføring få lengre perioder uten vannslipp fra dammen.*

17

- *Vannføringen fra dammen uten minstevannføring vil ha nesten samme variasjonsspenn som nå, men det vil bli vesentlig færre uker med vannslipp, gjennomsnittlig bare i 3,2 uker pr år.*

- *De store flommene vil passere dammen omtrent med samme frekvens som før, men redusert med ca 100 m³/s som går i det nye aggregatet.. Det vil fortsatt ventelig være nok til å holde elveløpet fritt for vegetasjon.*

- *Endringen vil uten minstevannføring bedre mulighetene og øke lengden på brukbare perioder for bading på den tradisjonelle plassen. Den viktigste kulpen vil alltid ha nok vann fra Homevann. Med mistevannføring lik "alminnelig lavvannføring" vil badeplassen antagelig bli ubrukelig for vanlig bading.*
- *Strekning c) som muligens egner seg for kano og rafting, vil vanligvis få noe vannføring fra Homevann, men dette ventes å gi for lite vannføring for fri passasje i de to mellomstrykene. Det vil alltid være nok vann i de langstrakte kulpene.*
- *Ved tvungen stopp av kraftverket kan det bli nødvendig å slippe 216 m³/s på kort varsel. Denne slippbølgen vil bruke ca 22 minutter for å nå badeområdet, dersom det ikke går annen vannføring i løpet på forhånd. Dersom det på forhånd slippes en minstevannføring på 15 m³/s vil ankomsttiden reduseres til ca 17 minutter.*
- *Med en "sirkulasjonsvannføring", f.eks 200 l/s, vil nødvendig fornyelse av vannet i kulper være sikret. Denne vannføringen ventes ikke å komplisere badeforholdene. Den er også så beskjeden at den ikke vil påvirke ankomsttiden for tvungent vannslipp eller andre større overløp nevneverdig.*
- *I innledende fase av et lastavslag vil vannføringen være jevnt økende og godt synlig hvis det kun slippes en "sirkulasjonsvannføring". Hvis det i utgangspunktet går en minstevannføring på 15 m³/s vil vannføringsøkningen være vesentlig vanskeligere å oppdage."*

NVE er av den oppfatning at man med ovennevnte tilleggsinformasjon har tilstrekkelig grunnlag til å vurdere risikoaspektet knyttet til en ev. minstevannføring på strekningen.

Vedrørende rutiner for varsling er dette forhold som omfattes av bestemmelsene i vannressurslovens § 5 om forvalteransvar og aktsomhetsplikt når det gjelder vassdrag og vassdragsanlegg. Det fremgår her bl.a. at vassdragstiltak skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Dette gjelder så langt denne plikten kan oppfylles uten uforholdsmessig utgift eller ulempe. Det fremgår videre at vassdragstiltak skal fylle alle krav som med rimelighet stilles mot fare for mennesker, miljø eller eiendom.

Det er i loven også bestemt at vassdragsmyndigheten (NVE) ved forskrift kan fastsette nærmere regler om planlegging, gjennomføring og drift av bestemte typer vassdragsanlegg.

I "Forskrift om sikkerhet og tilsyn med vassdragsanlegg" av 15.12.00, gjort gjeldende fra 01.01.01, fremgår det av § 2-9 at "den ansvarlige for vassdragsanlegg skal etablere og opprettholde sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved vassdragsanlegg" og at "NVE kan fatte vedtak om slike sikringstiltak."

Ulike minstevannføringer

Aust-Agder fylkeskommune, Iveland kommune, FM både i Aust- og Vest-Agder krever at det utredes virkninger minstevannføringer tilsvarende alminnelig lavvannføring (10-15 m³/s).

NVE er av den oppfatning at en med søknad, fagrapporter og tilleggsutredningen som nevnt under punktet om sikkerhetsaspektet, har fått belyst ulike forhold av betydning for vurderinger knyttet til fastsettelse av en ev. minstevannføring.

Andre forhold

I tillegg til disse to temaer kom det inn kommentarer til vurderingene av friluftsliv i søknaden uten at det ble stilt krav om tilleggsutredninger.

Konklusjon

NVE mener at konsekvensutredningen for en utvidelse av Iveland kraftverk, sammen med foreliggende kunnskap, tilleggsutredninger, høringskommentarer og tiltakshavers kommentarer til disse, gir tilstrekkelige opplysninger om planene til at vedtak kan fattes.

NVEs vurdering av konsesjonssøknaden

Innledning

Søker

Agder Energi Produksjon AS (AEP) er et heleid datterselskap til Agder Energi AS. Agder Energi eies av Statkraft (45,5 %) og kommunene på Agder (54,5 %).

AEP eier og drifter en rekke kraftstasjoner og reguleringsanlegg fordelt over hele Agder og vestre del av Telemark, herunder Iveland kraftverk i Iveland kommune. AEP har en årlig kraftproduksjon på ca. 7,4 TWh og har i overkant av 200 ansatte

Bakgrunn for søknaden

Iveland er det øverste av fem kraftverk som ligger i Otra mellom Byglandsfjorden og utløpet i havet ved Kristiansand. Kraftverkets slukeevne på 116 m³/s er mindre enn middelvannføringen som er ca. 130 m³/s i denne delen av Otra. Dette medfører et betydelig flomtap, og periodevis må store vannmengder slippes forbi uten å kunne utnyttes i kraftverket. En utvidelse vil innebære at slukeevnen økes med ca. 100 m³/s, og dette vil gi en betydelig økning i kraftproduksjonen i fallet som utnyttes i Iveland kraftverk.

En bedre utnytting av vannet på en allerede utbygd elvestrekning gir mer kraft med begrensede miljøkonsekvenser, og prosjektet samsvarer dermed godt med rådende politiske føringer. Utvidelsen vil også gi ny verdiskapning både for Agder Energi, Iveland kommune og regionen for øvrig.

Eksisterende forhold i vassdragene

Iveland kraftverk utnytter fallet mellom Gåseflåfjorden og Skaiåevja. Fallet er ca. 45 m, og elvestrekningen som berøres er ca. 3,5 km lang. Det foreligger 2 tillatelser/konsesjoner i medhold av vassdragsloven som direkte angår Iveland kraftverk. Disse ble avgitt henholdsvis 13.04.1942 og 08.06.1948. Sistnevnte gjelder manøvreringen av Kilefjorden og Gåseflåfjorden (inntaksmagasin for Iveland kraftverk). Kraftverket ble bygget i perioden 1944 til 1955, og det første aggregatet ble satt i drift i 1949. Installert effekt er på 45 MW fordelt på tre aggregater. Disse har en samlet slukeevne på 116 m³/s. Inntaket til kraftverket er i Gåseflåfjorden, og høyeste regulerte vannstand (HRV) både i

Gåseflåfjorden og Kilefjorden (som ligger like oppstrøms) er på kote 167,00. Gåseflåfjorden er tillatt regulert 4 m og Kilefjorden 0,87 m. Under normal drift ligger vannstanden i Gåseflåfjorden stabilt tett oppunder HRV. Fra inntaket i Gåseflåfjorden like nordøst for Gåseflådammen ledes vannet i tunnel til kraftstasjonen som ligger i dagen ved Skaiåevja. Når vannføringen i Otra er større enn slukeevnen i kraftverket, åpnes flomlukene i Gåseflådammen, og vannet slippes ned det naturlige elveleiet. Når hele vannføring kan utnyttes gjennom stasjonen, dvs. vannføringer opp til 116 m³/s, slippes det ikke vann fra Gåseflådammen, og elveleiet like nedstrøms dammen er tilnærmet tørrlagt. Årsproduksjonen er i underkant av 350 GWh fordelt med 128 GWh som sommerkraft og 221 GWh som vinterkraft. Midlere årlig flomtap er 662 mill. m³.

Søknaden

Søknaden gjelder tillatelse til en utvidelse av Iveland kraftverk i Iveland kommune.

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven til utvidelse av Iveland kraftverkbygging og drift av nytt aggregat i eksisterende kraftverk.

Videre er det søkt om anleggskonsesjon etter energiloven for bygging og drift av elektriske anlegg, og om tillatelse til ekspropriasjon av grunn, og forhåndstiltredelse etter oreigningsloven, jf. oreigningsloven §§ 2 og 25

Utbyggingsplanene

Utbyggingsplanene går i korthet ut på å bygge en ny tilløpstunnel samt plassere et nytt aggregat i fjell like nord for eksisterende anlegg i dagen.

Det nye aggregatet, som får en maksimal effekt på ca. 45 MW og slukeevne på ca. 100 m³/s, skal samkjøres med eksisterende aggregater. Det nye aggregatet kobles mot en ny tilløpstunnel som får inntak innerst i Dalanekilen. 78% av den totale driftsvannføringen vil bli tatt inn gjennom det nye inntaket mens de resterende 22% vil tas inn i det gamle.

For å oppnå akseptabel gjennomstrømningshastighet må det foretas kanalisering på enkelte partier både i midtre og indre del av kilen. Videre må deler av løsmasseavsetningene i indre del fjernes (mudres) for å unngå erosjon og tilførsel av løsmasser inn i tilløpstunnelen.

Ved inntaket vil det bli bygd et lukehus, installert glideluke og grind med grindrensker.

Tilløpstunnelen vil bli ca. 1830 m lang med tverrsnitt 104 m² fram til topp trykksjakt. Tunnelen planlegges drevet fra tverrslag ved Moltekjerr/Foskardalen.

Avløpstunnelen vil bli ca. 160 m lang og sprenges med et tverrsnitt på 87 m². Avløpstunnelen går over i en ca. 70 m lang kanal ut i Otra ca. 50 m sydvest for eksisterende kraftstasjon.

Masseuttaket i forbindelse med utvidelsen av Iveland kraftverk vil få et betydelig omfang da det totalt dreier seg om uttak av mer enn 500 000 m³ løse masser. Uttaket av løsmasser og sprengstein er lokalisert til 3 hovedområder, i kraftstasjonsområdet, ved Moltekjerr og ved Dalanekilen.

I forbindelse med utvidelsen av Iveland kraftverk vil en i stor grad benytte eksisterende veinett, og behovet for veibygging er således begrenset. Opprusting/oppgradering av eksisterende veinett samt nybygging av veier vil i hovedsak skje opp mot Moltekjerr og ved Dalanekilen.

For framføring av anleggskraft til arbeidsstedene ved Moltekjerr og ved Dalanekilen er det nødvendig å bygge nye kraftlinjer.

Det nye inntaket vil ha behov for permanent strømforsyning til drift av inntaksluke mv. Den midlertidige luftlinjen vil derfor bli erstattet med en jordkabel i løpet av anleggsperioden. Denne jordkabelen blir permanent, og graves ned i eller langs den nye adkomstveien til eksisterende inntak.

Forholdet til annet lovverk

Forurensningsloven

Både bygging og drift av kraftverket forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven.

I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved en ev. utbygging må det tas kontakt med FM om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan man vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminneloven

Undersøkelsesplikten (jfr, kulturminnelovens § 9) er ikke oppfylt. Undersøkelser må gjennomføres i forbindelse med detaljplanleggingen/reguleringsplanprosess.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

Et nytt aggregat i Iveland kraftverk vil bidra til en årlig midlere økning i kraftproduksjon på ca 160 GWh. Dette innebærer at dagens produksjon økes fra 350 GWh til rundt 500 GWh.

Investeringene for å realisere en utvidelse som omsøkt er, basert på priser i 2007, estimert til i underkant av 430 mill. kr, hvilket innebærer en utbyggingspris på 2,7 kr/kWh.

Fallretter og grunneierforhold

Fallrettene som inngår i prosjektet eies i sin helhet av AEP. AEP vil forsøke å få til minnelige ordninger med alle rettighetshavere, men har søkt om å ekspropriere nødvendig rettigheter og grunn dersom man ikke lykkes med dette.

Alternative utbyggingsplaner

Det foreligger ikke alternative utbyggingsplaner.

Forholdet til Samla plan, verneplaner, kommunale og fylkeskommunale planer

Planene for utvidelse av kraftverket er ikke tatt med i kommuneplanen som gjelder fra 2004-2014. I kommuneplanens arealdel er en del av det planlagte tippområdet på vestsida av Frøysåna avmerket som byggeområde med formål forretning. Ellers er de berørte områdene utenom selve kraftstasjonsområdet avmerket som LNF. Ifølge søknaden er kommunene holdt løpende orientert om utvidelsesplanene. AEP har anmodet Iveland kommune om å gi dispensasjon i medhold av pbl's § 7 for endret arealbruk i forhold til gjeldende kommuneplan og reguleringsplan slik at videre behandling og oppfølging av planer vedrørende arealbruk knyttet til utvidelse av Iveland kraftverk kan skje i medhold av vannressursloven i regi av NVE. Kommunens behandling av dispensasjonssaken forventes gjennomført etter at innstillingen fra NVE foreligger.

Utvidelsen av Iveland kraftverk og forholdet til Samla Plan ble vurdert i 1997 og Direktoratet for naturforvaltning konkluderte med at en utvidelse av Iveland kraftverk kan konsesjonsbehandles (brev av 27.08.97).

Virkninger av tiltaket

Fordeler og ulemper angis for de to omsøkte prosjektene og er basert på søknad og konsekvensutredning.

Fordeler:

En økt krafttilgang på opp mot 160 GWh vil ha en samfunnsmessig positiv effekt både lokalt og regionalt i form av økt verdiskapning. Utvidelsen vil øke installert effekt med ca. 45 MW. Både energimengde og økning i maksimal last vil styrke leveringstryggheten lokalt/regionalt.

Utvidelsen vil også bidra til å bedre kommunens inntektsgrunnlag.

Tunnelmassene fra anleggsdriften anses å være en ressurs som kan gi positive effekter lokalt, både gjennom framtidig uttak og knusing og som mulig framtidig byggegrunn.

Anleggsperioden på inntil 2,5 år vil gi arbeidsplasser i regionen og gjøre det mulig for næringslivet å levere varer og tjenester. Antall årsverk anslås til ca. 200 i anleggsfasen.

Ulemper:

Hydrologi/vannføring

Tiltakene vil gi vesentlige endring i vassføringen nedenfor dammen. Det er lagt til grunn slipp av en minstevannføring på 200 l/s. Antall uker pr år med slipp av vann fra dammen reduseres fra 24,9 uker til 3,2 uker. Vannføringsreduksjonen vil i hovedsak gjøre seg gjeldende i vinterhalvåret.

Nytt inntak i Dalanekilen vil medføre økt strømhastighet i kilen som kan være begrensende for bruken.

Vanntemperatur og isforhold

Grunnet økt vanngjennomstrømning i Dalanekilen vil det mest sannsynlig ikke bli isdekke her.

Kvartærgeologi

Massetransport og fluviale landformende prosesser vil i liten grad bli påvirket av utbyggingen.

Landskap

I hovedsak er det færre dager med vannføring i elven og tippene som medfører de største inngrepene. Landskapsmessig er tippområdene vurdert å være de mest negative terrenginngrepene.

Forurensning

I forbindelse med anleggsarbeid vil det kunne forekomme blakking av vann. En ev. blakking vil kunne utløse behov for tiltak i forbindelse med drikkevannsuttaget i Nomelandsdammen.

Det må forventes økt trafikk og støy i anleggsperioden.

Jakt, fiske og friluftsliv

Det forventes negative konsekvenser for utøvelse av jakt i anleggsperioden grunnet stor aktivitet i området. Båndlegging av arealer i forbindelse med tipp Moltekjerr vil redusere jakt og friluftslivsmulighetene i dette området.

Naturressurser

Båndlegging av areal til deponi for tippmasser vil medføre tap av fremtidig virke fra disse arealene.

Vurdering av ulike forhold ved det omsøkte prosjekt

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven og vassdragreguleringsloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. I saker med kraftverk hvor planlagt installert effekt er over 10 MW, og saker som behandles etter vassdragsreguleringsloven, avgir NVE en innstilling til OED. Forutsetningene for å få konsesjon er at prosjektet tilfredsstiller lovens krav om at fordelene ved prosjektet ansees som større enn ulempene.

Det er kun noen konsekvenser av tiltaket som det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser (eksempelvis energiproduksjonen og ulike skatteinntekter). De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk med tilhørende infrastruktur, er såkalte ikke-prissatte konsekvenser hvor effekten av tiltaket ikke tallfestes, og kan dermed ikke summeres opp for å få et positivt eller negativt resultat. Miljøkonsekvensene synliggjøres vanligvis gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering om det skal gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er således i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering.

Vi legger til grunn at de utredningene som er gjort, ev. tilleggsutredninger og informasjon fra høringsuttalelsene vil gi opplysninger om verdier og konsekvenser ved gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere sentrale forhold knyttet til en ev. utvidelse av Iveland kraftverk basert på informasjon i søknaden, innkomne høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse.

Minstevannføring

Strekningen nedstrøms Gåseflådammen vil få betydelig redusert vannføring sammenlignet med dagens forhold. Det er særlig vannføringsforholdene i vinterhalvåret som endres som følge av et redusert antall episoder med flomoverløp.

I flere av høringsuttalelsene fremsettes krav om slipp av minstevannføring. Foreslått størrelse på minstevannføring er i størrelsesorden 10-15 m³/s, hvilket tilsvarer den alminnelig lavvannføringen i vassdraget. Behovet for vann på berørt strekning er i hovedsak begrunnet med positive virkninger for landskapsopplevelsen, friluftsliv og fiskebiologiske forhold.

Søker har foreslått slipp av en årlig vannføring på 200 l/s på strekningen nedstrøms Gåseflådammen. Dette begrunnes i hovedsak med at en slik vannføring vil sørge for en viss vannsirkulasjon på strekningen. Et slikt slipp vil bidra til å sikre at dagens biologiske tilstand og mangfold opprettholdes, og sannsynligvis forbedres.

Søker har vurdert det slik at det ikke er behov for en større årlig minstevannføring på strekningen. Strekning har i dag ikke krav om minstevannføring, men gjentatte overløp på dammen sørger for periodevis stor vannføring. Dette gjelder særlig i vinterhalvåret. Videre argumenteres det med at en større minstevannføring vil gjøre området mer attraktivt for bruk til fiske etc., hvilket ikke er ønskelig grunnet faren for utfall i stasjonene med påfølgende rask lukeåpning i dammen. Økt tilrettelegging i form av mer vann på strekningen vil i følge AEP kunne øke faren for ulykker. En

helårlig minstevannføring på 15 m³/s vil gi et tap på 60 GWh og i følge AEP gjøre prosjektet ulønnsomt.

NVE er av den oppfatning at forhold knyttet til minstevannføring vil være sentralt i konsesjonsspørsmålet. Ytterligere vurderinger knyttet til minstevannføring er gitt under ”Kommentarer til manøvreringsreglementet.”

Magasinrestriksjoner

Det forventes ikke vesentlige endringer i vannstandsforholdene i inntaksmagasinerne i Gåseflåfjorden og Kilefjorden i forhold til dagens situasjon. Vannstanden vil ifølge AEP bli søkt holdt så nær HRV som mulig for å få størst mulig fallhøyde og produksjon.

Det er imidlertid fra flere høringsparter kommet krav om det i en ev. konsesjon blir gitt vilkår om en viss vannstand i magasinet i sommerperioden. Iveland kommune krever at sommervannstanden i perioden 15. mai til 15. september under normale omstendigheter ikke blir lavere enn 1 meter under HRV. Bakgrunnen for et slikt krav er en viss frykt for økte vannstandspendlinger som følge av økt installasjon i kraftverket.

AEP har i sine kommentarer signalisert at de kan akseptere en selvpålagt restriksjon om at vannstanden i perioden 15. mai til 15. sept. ikke skal underskride kote 166, hvilket tilsvarer 1m under HRV. Det forutsettes imidlertid at det gis anledning til å tappe under dette nivået dersom det er fare for flom, eller det er behov for lavere vannstand i forbindelse med tilsyn/vedlikehold av anlegget.

NVE vurderer ev. begrensninger på magasin vannstand i Gåseflåfjorden som et mulig avbøtende tiltak for å sikre en stabilt høy vannstand i inntaksmagasinet i perioder. Ytterligere vurderinger er gjort under ”Kommentarer til manøvreringsreglementet”.

Landskap

De landskapsmessige påvirkningene av et ev. Iveland kraftverk er i første rekke knyttet til massetippene, samt færre episoder med store vannmengder i elveløpet fra dammen til utløp av kraftstasjon. En ny bru ytterst i Dalanekilen medfører inngrep i et landskapsmessig lite bebygdt/berørt område.

En utvidelse av Iveland kraftverk vil medføre et ikke ubetydelig volum med løsmasser og sprengstein. Om lag 500 000 m³ skal hovedsakelig plasseres i tre tipper, Tipp Frøysåna, Tipp Moltekjerr og Tipp Dalanekilen.

Flere høringsinstanser har merknader og ønsker i forhold til plassering av tippene. Huseierne i Linnekron ber om at volumet av tipp Frøysåna halveres og at tippene skrânes mot bakken med maks 10 graders vinkel. Nåværende vannspeil og myrområdet vest for vannspeilet må ikke berøres. Det stilles også krav om at volumet av Moltekjerrtippet reduseres.

Grunneiere som berøres av tipp Moltekjerr ønsker at denne utformes slik at den i minst mulig grad berører Forskardalen. De har fått utarbeidet en tilleggsrapport som vurderer tipp Moltekjerr i forhold til naturmiljø og jakt. Kort oppsummert konkluderer den med at den nordvestre del av tippene innover i Forskardalen bør utgå/begrenses av hensyn til naturmiljø og jaktmuligheter. Grunneierne signaliserer også at de ønsker bruk av reservearealet i Frøysådalsteane til tippmasser.

AEP signaliserer at de foreløpig ikke finner grunnlag for å imøtekomme ønsker om redusert tippvolum. Dette henger sammen med at mulig bruk av masser ikke er avklart, avklaringer som vil legge premisser for hvilke volumer som må plasseres i tipp og ikke. AEP er imidlertid positiv til å justere tipp Moltekjerr for å skjerme Forskardalen.

NVE vil påpeke at de aktuelle tiltak er planlagt i områder som for en stor del er preget av tidligere inngrep. Med unntak av massetippene er de største inngrepene i det vesentlig planlagt under bakken. Gjennom detaljplanlegging/reguleringsplanarbeid vil en sørge for avbøtende tiltak for å minimere de landskapsmessige påvirkningene.

Når det gjelder tippområdet i Dalanekilen er det NVEs oppfatning, basert på sluttbefaringen, at det vil være en landskapsmessig langt bedre løsning om "reservearealet" i Frøysådalsteane blir hovedalternativet. Selv om også Dalanekilen er en del av et reguleringsmagasin, synes opplevelsesverdien av området å være relativt stor når vannstanden ligger opp mot HRV. Skilting til gruva i området tyder på at det også er en viss turisme i området. AEP skriver at det anses uaktuelt å ta ut masser fra dette deponistedet. Dersom det allikevel skulle bli aktuelt å ta ut masser vil dette være langt lettere med en tipp på land og med et uttaksområde som ligger mindre eksponert.

Vedrørende detaljering av bru over Dalanekilen vil dette naturlig inngå i detaljplanleggingen og er et forhold som ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

En vurdering av de landskapsmessige forhold knyttet til en eventuell minstevannføring er gitt i forbindelse med "Kommentarer til manøvreringsreglementet"

Friluftsliv og reiseliv

Søknaden konkluderer med at utvidelsen vil få marginale konsekvenser for utøvelse av friluftsliv og for bruk av "Nasjonal sykkelrute nr. 3". Bortsett fra denne sykkelruten er det ikke andre lokaliteter og områder langs vassdraget som anses å ha vesentlig betydning for regionalt reiseliv og friluftsliv.

FM viser til at det er knyttet viktige friluftsinnteresser til vassdraget, som blant annet er attraktivt for padling. Dalanekilen er et benyttet utgangspunkt for padleturer.

NVE viser til at ingen av de andre høringsuttalelsene har hatt kommentarer knyttet til områdets regionale verdi for friluftsliv. Naturvern og friluftslivsorganisasjonene har heller ikke kommet med høringsuttalelser i denne saken. Videre er området relativt sterkt berørt av inngrep fra før. Det er ikke kjent at elvestrekningen nedstrøms Gåseflåfjorden brukes til padling og rafting i dagens situasjon.

NVE kan ikke se at det har fremkommet opplysninger i søknaden, fagrapport eller høringsuttalelser om som tilsier at hensynet til friluftslivet og reiseliv i berørt område bør være et vesentlig moment i konsesjonsspørsmålet. NVE vurderer det slik at ev. ulemper for friluftsliv og reiseliv i stor grad kan avbøtes med tiltak/tilrettelegging.

Biologisk mangfold/naturmiljø

Utvidelsen av kraftverket vil i liten grad innvirke på det biologiske mangfoldet, bortsett fra at ordinære/trivielle forekomster kan bli berørt. Fagrapporten konkluderer med at konsekvensene for naturmiljø vurderes som små for den omsøkte utbyggingsløsning.

NVE vurderer konsekvensene for biologisk mangfold og naturmiljø som relativt begrenset. NVE vurderer det også slik at ev. ulemper i stor grad kan avbøtes med mindre planjusteringer og tiltak. Forholdet til biologisk mangfold og naturmiljø er dermed av mindre betydning for konsesjonsspørsmålet.

Fisk og fiske

En utvidelse av Iveland kraftverk forventes ikke å endre forholdene for fiskebestandene i magasinene vesentlig. I følge fiskerapporten er det den 3,5 km lange restfeltstrekningen nedstrøms Gåseflådammen som i størst grad vil bli berørt. Ørretbestanden på denne strekningen er tynn, og trolig begrenset av egnede gyteområder.

Ingen av høringsuttalelsene har særskilte merknader vedrørende fiskebestanden på berørt strekning.

NVE mener at det fiskefaglige grunnlaget som foreligger for området tilsier at de negative virkningene for fisk blir relativt små. Ev. negative virkninger kan delvis avbøtes med tiltak i form av minstevannføring og/eller terskler. NVE mener av ovennevnte grunner at forholdet til fiskebestandene og ev. fiske i området som berøres ikke vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Forurensing og støy

Utvidelse av Iveland kraftverk vil medføre støy og kan føre til blakking av elvevannet nedstrøms stasjonen i anleggsperioden.

Iveland kommune opplyser om at de har anlagt drikkevannsuttak sør for Skaiå og forutsetter at AEP ved behov sørger for tiltak som sikrer vannkvaliteten.

I følge søknaden vil AEP om nødvendig gjennomføre tiltak for å sikre vannforsyning til kommunen. AEP signaliserer videre at de vil gjennomføre en rekke avbøtende tiltak for å minimere støybelastningen for mennesker og dyr. Støyproblemene kan reduseres gjennom fornuftig planlegging og tilpassning av anleggsvirksomhet.

NVE forutsetter at AEP gjennomfører tiltak som sikrer en sikker og kvalitetsmessig tilfredsstillende drikkevannsforsyning. Dette er et forhold som naturlig finner sin avklaring gjennom drøftelser med kommunen under detaljplanleggingen.

NVE vurderer støyproblemene til i første rekke å være knyttet til anleggsperioden og således av midlertidig karakter. Anleggsperioden strekker seg imidlertid over 2,5 år og støy vil således kunne være en reel ulempe. Støyproblemene kan reduseres noe gjennom å styre aktivitetene til spesielle tider av året, uka eller døgnet. Fysisk støyskjerming vil også kunne være aktuelt. En provisorisk adkomst over Frøysåna for beboere i Linnekron er også et mulig tiltak for å redusere støyen fra anleggstrafikk.

NVE konstaterer at det i anleggsfasen må påregnes en god del støy og at drikkevannsforsyningen til kommunen kan bli berørt. Ulempene knyttet til støy er begrenset i tid og kan etter NVEs syn avbøtes mye gjennom tiltak. NVE forutsetter at AEP sikrer drikkevannsforsyning til Iveland kommune, enten gjennom avbøtende tiltak eller alternative forsyningsløsninger. Ovennevnte forhold er derfor etter NVEs syn ikke noe avgjørende moment i totalvurderingen av prosjektet.

Nettsituasjonen

Produksjonen fra Iveland kraftverk skal etter planene tilknyttes et oppdatert, innendørs 132 kV koblingsanlegg. Anleggskonsesjon for dette ble gitt av NVE 30.04.2008.

NVE anser ikke forhold knyttet til de elektriske anleggene å være av vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

Produksjon og kraftpotensial

Det er en nasjonal målsetning at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. Dette er stadfestet i Regjeringens budsjettforslag for 2007. I pressemelding fra Olje- og energidepartementet 5.10.06 sies følgende: «For perioden 2001 til 2016 har regjeringen etablert et langsiktig mål på 30 TWh for fornybar energi og energieffektivisering».

Også klima- og fornybarmålene som følger av klimaforliket i Stortinget og kommende krav etter EUs fornybardirektiv, vil innebære et økt press på å frem fornybar energiproduksjon før 2020.

En bedre utnyttelse av allerede utbygde vassdrag er videre i tråd med regjeringens politikk. Realisering av en utvidelse av Iveland kraftverk vil være med å bidra til at dette kan oppfylles.

Utvidelse av Iveland kraftverk vil etter de omsøkte planer tilføre om lag 45 MW ny kapasitet og øke midlere årsproduksjon i med ca. 160 GWh.

Det er bred enighet om at menneskeskapte klimaendringer er en realitet. Utslipp av klimagasser fra energisektoren er en av mange faktorer som bidrar til disse endringene. Klimaproblemet er globalt da utslipp i et land får like store konsekvenser i alle land. I et globalt perspektiv er satsing på økt fornybar energi i form av mer vannkraft fornuftig selv om det i mange tilfeller medfører negative, lokale miljøvirkninger. Et vesentlig poeng med vannkraften er at den har gunstige globale miljøegenskaper da den ikke medfører utslipp av klimagasser. Med et internasjonalt kraftmarked har energien vi importerer ofte en langt større klimabelastning enn vår egenproduserte. Dette forhold bør etter NVEs syn tillegges vekt ved vurdering av nye vannkraftprosjekt.

Dersom man skulle produsert 160 GWh fra et moderne kullfyrt kraftverk ville det medført utslipp av hhv. 150000 tonn CO₂-ekvivalenter pr. år (950 tonn CO₂/GWh).

NVE konstaterer at en utvidelse av Iveland kraftverk vil gi en ikke ubetydelig mengde fornybar energi gjennom en bedre utnyttelse av et allerede utbygget vassdrag.

Andre samfunnsmessige virkninger

NVE har gått gjennom søkers kostnadsoverslag og produksjonsberegning. Vår gjennomgang av kostnadstallene stemmer akseptabelt overens med søkers beregninger. Ut fra en teknisk/økonomisk vurdering har vi ingen innvending mot prosjektet. I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

En kraftutbygging vil ha store positive virkninger lokalt og regionalt, både i form av vare- og tjenesteleveranser og sysselsetting. Videre vil vertskommunen ha krav på skatteinntekter fra anleggene i form av naturressursskatt og i dette tilfelle også eiendomsskatt.

Investeringene er beregnet til ca. 430 mill. 2007-kroner og lokal sysselsetting til ca. 200 årsverk i anleggsperioden. I driftsfasen forventes bare marginale sysselsettingsvirkninger.

Basert på informasjon fra søker legger NVE til grunn at kommunen vil få inntekter i form av økt naturressursskatt og eiendomsskatt i størrelsesorden 2,7 mill kr (etter 7. driftsår).

Konsesjonsavgifter

Under henvisning til reglene i vannressurslovens § 19 andre ledd, har Iveland kommune krevd konsesjonsavgifter for en utvidelse av Iveland kraftverk.

Vannressursloven har ikke bestemmelser om vilkår om avgifter og kraft. For elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh skal imidlertid bestemmelsene i § 19 andre ledd følges. Når kraftverket ikke har konsesjon etter ikl., fastsettes konsesjonsavgifter da etter bestemmelsene i Ikl. § 2 fjerde ledd nr. 13, jf. § 5 tredje ledd nr. 2.

I og med at saken kan betraktes som en opprusting av eksisterende kraftverk kommer likevel ikke vannressursloven § 19, 2. ledd, siste punktum om konsesjonsavgifter til anvendelse. Denne bestemmelsen ble først tatt inn ved endring i vassdragsloven som en del av § 106, 4. ledd, jf. Ot.prp. nr 50 (1991-92). Det fremgår i nevnte proposisjon, avsnitt 21.3.2, at bestemmelsen kun gjelder for nye elvekraftverk med produksjon over 40 GWh/år.

Begrepet "nye elvekraftverk" omfatter utbygginger som utnytter fall som ikke tidligere er utbygd til kraftproduksjon. Tidligere praksis har vært at det ikke tilkjennes konsesjonsavgifter i opprustningssaker hvor man nytter allerede utbygde fall (Eks. Nytt Leirfossen kraftverk).

Etter NVEs syn er det derfor ikke grunnlag for å pålegge vilkår om konsesjonsavgifter i denne saken.

Næringsfond

Iveland kommune har fremmet krav om et nærings/miljøfond på 30 mill. kr. Kravet begrunnes i hovedsak med at et slikt fond vil kunne fungere som en erstatning for at kommunen ikke mottar konsesjonskraft og at det vil kunne avbøte de skader og ulemper som utvidelsen medfører, spesielt for friluftsliv.

Det finnes ingen særskilt hjemmel for å pålegge næringsfond ved konsesjon etter vannressursloven. I likhet med konsesjonsavgifter er hjemmelen for å pålegge næringsfond knyttet til Ikl og Vrgl (jfr. Ikl § 2 post 23 og Vrgl. § 12 post 17). Det finnes imidlertid noen få eksempler på at slike fond er gitt i rene utbyggingssaker, eksempelvis for Hogga kraftverk (kgl. res. 27.7.1984) og Bjøllåga kraftverk (St.prp. nr. 88, 1986-87). I motsetning til Iveland omfattet disse utbyggingene ikke tidligere utnyttede vassdragsavsnitt. Av Ot.prp nr 39 fremgår det under pkt 9.7.1 at slike tilfeller var spesielle og at de ikke kan tas til inntekt for noen generell adgang til å fastsette slike vilkår.

Utvidelsen i Iveland har etter NVEs syn begrenset skadevirkning på bestående næringer og på muligheten for å utvikle nye næringer. Etter NVEs syn er også de negative virkningene for friluftsliv knyttet til utvidelsen ikke av et slikt omfang at det tilsier et eget fond for avbøtende tiltak. Det må også tas i betraktning at kommunene som ble berørt av reguleringen av Gåseflåfjorden tidligere er tilkjent næringsfond. I konsesjonen fra 1948 som gjaldt regulering av Gåseflåfjorden og Kilefjorden ble Iveland kommune, Evje-Hornnes kommune og Hægeland kommune tilgodesett med næringsfond på til sammen 30.000,- samt et fond for fremme av fiske på 10.000,-.

NVE kan ikke se at det foreligger momenter i denne saken som skulle tilsi næringsfond ved en utvidelse av Iveland.

NVE konstaterer at det foreligger et utkast til utbyggingsavtale mellom Iveland kommune og AEP som inneholder tiltak av betydelig verdi for kommunen dersom avtalen blir gjeldende. AEP har ovenfor NVE signalisert at de har intensjoner om å ferdigforhandle denne så snart innstillingen fra NVE foreligger.

NVE legger til grunn at etablering av et kraftverk vil virke positivt inn på kommunenes skatteinntekter, og bidra til økt sysselsetting lokalt og regionalt.

NVEs konklusjon

En utvidelse av Iveland kraftverk vil gi relativt store endringer i vannføringen på elvestrekningen nedstrøms Gåseflådammen. Etter NVE syn vil endret vannføringsregime samt de landskapsmessige virkningene av flere tipper være de mest negative konsekvensene av en utvidelse. Endret vannføringsregime vil i hovedsak gjøre seg gjeldende i vinterhalvåret, en periode av året hvor bruken av området er mindre enn om sommeren. Sommerstid vil forholdene endre seg lite og elveleiet vil, dersom det ikke pålegges en minstevannføring, som i dag normalt ha en vannføring begrenset til det uregulerte tilsig. NVE er av den oppfatning at de negative konsekvensene som følge av en utvidelse samlet sett må anses som relativt begrenset.

NVE merker seg at Iveland kommune motsetter seg en utvidelse av Iveland kraftverk, men finner ikke at de argumenter som fremføres mot en utvidelse er av en slik karakter at de i dette tilfelle bør vektlegges særskilt i totalvurderingen.

I totalvurderingen av det omsøkte prosjekt legger NVE stor vekt på at en utvidelse vil gi en betydelig mengde fornybar energi gjennom en bedre utnyttelse av en allerede utbygd vassdragsstrekning. Det er etter NVEs syn et vesentlig poeng at de "tyngste" inngrepene i forhold til virkninger for friluftsliv, landskap etc. kom som følge av utbyggingen av det eksisterende Iveland kraftverk.

NVE legger vekt på at et Iveland kraftverk vil gi ikke ubetydelige inntekter til berørte kommuner i form av avgifter og skatter. En ev. utbyggingsavtale mellom AEP og Iveland kommune, som blant annet innebærer planer for bruk av tunnelmasser til infrastrukturtiltak, vil også være av stor verdi for kommunen.

Med avbøtende tiltak og vilkår som foreslått, og med gode tekniske og landskapsmessige utforminger, mener NVE at ulempene som følger med en utvidelse av Iveland kraftverk er akseptable sett i forhold til den betydelige økningen i produksjon av fornybar energi.

Konklusjon etter vannressursloven og oreigningsloven

Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser finner NVE at fordelene og nytten ved en utvidelse av Iveland kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vannressurslovens § 25 er dermed oppfylt. NVE anbefaler derfor at Agder Energi Produksjon as får tillatelse til å utvide Iveland kraftverk etter § 8 i vannressursloven på de vilkår som følger vedlagt.

Det er søkt om å erverve nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med utvidelse av Iveland kraftverk. Formålet med inngrepet er vannkraftproduksjon (oreigningsloven § 2 nr 51). En rekke grunneiere vil bli påvirket av en ev. utbygging. Størrelsen på arealer som må erverves på de ulike eiendommene fremgår av tabell 6 i søknaden som følger NVEs innstilling.

Søknad om ekspropriasjonstillatelse i medhold av oreigningslovens § 2 er i denne saken unødvendig. På grunn av utbyggingens størrelse (over 40 GWh) vil et konsesjonsvedtak vedr utvidelse av Iveland automatisk gi ekspropriasjonstillatelse i medhold av vrl § 16 nr. 1, ref vannressurslovens § 19 som henviser til vassdragsreguleringslovens § 16 nr 1. Søker opplyser om at man arbeider med å få til minnelige ordninger.

Det er også søkt om forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25. Etter denne kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til en slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til en urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er krevd, og NVE vil derfor ikke tilrå at det gis samtykke til forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt sendes Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

NVE anbefaler at Agder Energi Produksjon as ikke gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25.

NVE forutsetter at en søker å få til en løsning ved forhandlinger om minnelig ordning (jf. Oreigningslovens § 12). NVE gjør oppmerksom på at et eventuelt skjønn må begjæres innen ett år, ellers faller ekspropriasjonstillatelsen bort, jf. Oreigningsloven § 16.

I NVEs helhetsvurdering inngår også virkningene for miljø, naturressurser og samfunn av nødvendige kraftlinjer og andre elektriske anlegg for å gjennomføre planene. Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at de har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når søknaden om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort. NVE vil da vurdere nærmere forhold som er tatt opp i høringsuttalelsene angående elektriske anlegg og ta stilling til aktuelle avbøtende tiltak.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Gjeldende tillatelse for å bygge og drive Iveland kraftverk ble gitt Kristiansand Elektrisitetsverk i medhold av vassdragsloven i 1942. I konsesjonen fra 1948 ble det gitt tillatelse etter vassdragsloven til å regulere Kile- og Gåseflåfjorden. Tillatelsene er senere overført AEP. Tillatelsene inneholder blant annet vilkår og manøvreringsreglement.

NVE anbefaler at vilkårene i en ny konsesjon gjøres gjeldende for anlegget i sin helhet, og at man erstatter manøvreringsreglementet fra 1948 med vedlagte forslag til nytt manøvreringsreglement.

Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår. Standard vilkår som ikke har relevans for det omsøkte prosjektet er ikke tatt med.

NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det foreslås brukt standard vilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1 – Reguleringsgrenser og vannslipping

Vi viser til vedlagte og oppdaterte manøvreringsreglement og kommentarer til manøvreringsreglementet.

Post 2 – Byggefrister

NVE foreslår standardvilkåret om byggefrister. Etter § 19 i vannressursloven gjelder vassdragsreguleringslovens frister også for de deler av den omsøkte utbyggingen som får konsesjon etter vannressursloven.

Post 3 – Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.

NVE forutsetter at det i anleggstiden blir tatt hensyn til vilt, beitedyr og jaktinteresse, og at anleggsdriften begrenser støy og støv så langt det er praktisk mulig og økonomisk forsvarlig. Vi viser ellers til omtale av miljøoppfølgingsplan under kommentarene til post 4.

Post 4 – Godkjenning av detaljplaner

NVE forutsetter at AEP utarbeider en miljøoppfølgingsplan (MOP) som relativt detaljert vil beskrive hvordan anleggsvirksomheten skal gjennomføres for å redusere virkningene på naturmiljøet og andre brukerinteresser mest mulig, både for anleggsvirksomheten og driftsperioden etterpå.

MOP for anleggsperioden skal innarbeides i entreprenørenes anbudsforutsetninger så langt det er nødvendig for å sikre gjennomføring av planen. Utarbeidelse av MOP må skje i samråd med kommunen, fylkesmannen og grunneierne.

NVE vil bemerke at vilkåret gir hjemmel for godkjenning av planer, tilsyn med utførelsen, senere vedlikehold av utbyggingen samt opprydding av anleggsområder og landskapsmessige tiltak. Ved godkjenning av detaljplaner vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming.

NVE påpeker at standardvilkåret har krav om at kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunenes deltagelse i detaljplanleggingen. Forhold angående utforming og plassering av fysiske inngrep som er tatt opp i høringsuttalelsene er tidligere kommentert under pkt. "Landskap" og vil bli ytterligere behandlet i forbindelse med detaljplanleggingen av konsesjonsgitt anlegg

NVE vil også generelt bemerke at det er kommunene som forvalter plan- og bygningsloven. I ny planlov som forventes å tre i kraft før sommeren 2009 fremgår det at kommunen ikke lenger vil kunne kreve at tiltakshaver utarbeider en reguleringsplan. Dersom kommunen ønsker en reguleringsplan i tillegg til detaljplaner etter vassdragslovgivningen må de selv utarbeide disse. NVE anbefaler at detaljplanarbeidet og reguleringsplanarbeidet i størst mulig grad samkjøres for å sikre en effektiv prosess. Vi viser ellers til byggeforskriftene som gir unntak for byggesaksbehandling for saker som behandles etter vassdragslovgivningen.

Iveland kommune har ønsker for bruk av tippmasser til ulike formål i Skaiåområdet. AEP har ingen innvendinger mot en slik bruk av massene og dette forhold er et av flere som er omhandlet i utkast til utbyggingsavtale mellom AEP og kommunen. Avtalen innebærer samlet sett tilkjøring av mer en 300 000 m³ med tunnelmasser til ulike formål i Skaiåområdet, herunder bl.a. opprusting og nyetablering av lokal infrastruktur (veier og gang-/sykkelstier) samt opparbeidelse og klargjøring av framtidig byggegrunn på flere lokaliteter i Skaiåområdet.

NVE ser det som en fordel om overskuddsmasser fra tunneldrift kan utnyttes til lokale formål fremfor permanent deponering. I så fall må det allerede under detaljplanleggingen legges til grunn uttak av masser. Det må videre redegjøres for når og hvordan uttak og mellomlagring av masser skal foregå til minst mulig ulempe for landskap og miljø.

Dersom store deler av tippmassen skal brukes i Skaiåområdet til oppfylling av bolig-, industriområder og gangsykkelveg m.v. vil dette kreve et nært samarbeid med NVE og Iveland kommune i detaljplanprosessen.

NVE understreker at vilkåret om godkjenning av planer mv. også vil omfatte tidligere inngrep innenfor områder som nå blir berørt. NVE kan derfor vurdere behovet for opprydding og landskapstilpasning ved disse inngrepene. Eventuelle uttak av masser fra gamle og nye tipper kan bare gjøres etter godkjent plan. Når det gjelder eiendomsrett til tunnelmasser viser vi til standardvilkåret som vil sikre ukontrollert uttak som er uheldig for landskap og miljø.

Post 6 – Automatisk fredete kulturminner

Det ble i 2006 gjennomført arkeologiske undersøkelser i planområdet. Det ble ikke funnet automatisk fredete kulturminner i området.

Nyere tids kulturminner vil ikke bli berørt av tiltakene.

NVE foreslår standardvilkåret om automatisk fredete kulturminner og viser for øvrig til vilkårenes post 3 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv. NVE forutsetter videre at det før detaljplanleggingen tas kontakt med de regionale kulturminnemyndighetene for å avklare behovet for ev. nye registreringer i nye områder som blir direkte eller indirekte berørt av utbyggingen.

Post 7 – Forurensning m.m.

Fylkesmannen krever at det søkes om utslippstillatelse for riggområdet og tunneldriften. Det er fra AEPs side lagt opp til at alle forurensende utslipp skal tas forsvarlig hånd om.

Standardvilkåret dekker driftsperioden. For anleggsdriften må det søkes til fylkesmannen om særskilt utslippstillatelse. NVE viser for øvrig til kravet om en miljøoppfølgingsplan som også skal dekke tiltak for å unngå forurensning.

Post 9 – Terskler m.v.

Iveland kommune peker på at det må bygges terskler på berørt strekning. Huseierne i Linnekron har stilt krav om terskelbygging ved utløp av Frøysåna for å avbøte ulike ulemper, deriblant isgang og vanskeliggjort båtbruk, som følge av Iveland kraftstasjon.

NVE vil påpeke at standardvilkåret gir mulighet for å pålegge terskelbygging og andre biotopjusterende tiltak i alle elvestrekninger som blir berørt av utbyggingen. Vilkåret gjelder også tiltak mot erosjonsskader m.m. Behov for terskler er av de forhold som vil vurderes i forbindelse med detaljplanleggingen.

Kommentarer til foreslått manøvreringsreglement.

Minstevannføring

NVE ser på minstevannføring på strekningen Gåseflådammen til Skaiåevja som et mulig avbøtende tiltak i utbyggingsprosjektet, selv om det i eksisterende konsesjon ikke er krav om det. Strekningen fra Gåseflåfjorden til Skaiåevja er en av to strekninger i Otra-vassdraget som ikke har pålegg om minstevannføring. Slik har situasjonen vært de siste 60 år. Det har etablert seg et biologisk miljø med både begroing, bunndyr og fisk i kulpene langt opp mot dammen. Det antas at de uregelmessige overløpsepisodene i stor grad bidrar til opprettholdelse av naturmiljøet på strekningen.

NVE mener at behovet for en minstevannføring i det vesentlige vil være knyttet til naturmiljøet i og langs vassdraget på berørt strekning. Uten en minstevannføring vil varigheten av periodene uten annet enn lokalt tilsig bli betydelig forlenget sammenliknet med dagens tilstand. Dette kan i følge fiskerapporten bety lengre perioder med tilførsel av vann fra restfeltet, vann med dårligere vannkjemi. En minstevannføring i elva vil i følge fiskerapporten forbedre forholdene for fisk og bunndyr i forhold til nåværende situasjon som følge av større stabilitet både temperaturmessig og i vanndekt areal, samtidig som strykstrekningene ikke blir tørrlagte i lange perioder. Aktuelle størrelser på en minstevannføring er imidlertid ikke diskutert nærmere.

NVE er av den oppfatning at en minstevannføring som skal ivareta landskapsmessige forhold i dette tilfelle er mindre aktuelt. For det første må minstevannføringen være relativt stor for å få en visuell virkning i det brede og storsteinete elveløpet. Det er videre begrenset innsyn til den regulerte elvestrekningen, særlig i sommerhalvåret hvor vegetasjonen langs elva er tett. Tilgjengeligheten til elva fra aktuelle veier/sykkelruter er, med unntak av de nedre deler av strekningen, noe begrenset. Et pålegg om en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring på strekningen (15 m³/s) vil medføre at den årlig produksjonen reduseres med 60 GWh. Prosjektet blir da ulønnsomt i følge AEP og vil ikke bli realisert.

NVE vil ikke anbefale en minstevannføring tilsvarende den alminnelige lavvannføringen (15 m³/s) på strekningen. NVE er av den oppfatning at fordelene ved et slikt slipp ikke står i forhold til ulempene.

NVE mener imidlertid, i likhet med AEP og høringspartene, at det bør slippes en kontinuerlig vannføring på strekningen. NVE er av den oppfatning at hensikten med en minstevannføring i dette tilfelle må være å skape en viss gjennomstrømning på strekningen. AEP har foreslått en sirkulasjonsvannføring på 200 l/s som tilsvarer alminnelig lavvannføring fra uregulert restfelt. NVE finner dette å være en svært liten vannføring i et så stort vassdrag som Otra, og er av den oppfatning at en vannføring bør være rundt 2 m³/s hele året for å sikre en viss gjennomstrømning på berørt strekning. En slik årlig minstevannføring er i omtrent samme størrelsesorden som en har på den regulerte elvestrekningen nedstrøms dammen på Tjurrmo (Hekni kraftverk i Otra). Kombinert med de naturlige terskelbassengene, tilsiget fra uregulert restfelt og overløp på dammen vil en slik vannføring etter NVEs syn sannsynligvis bedre de biologiske forholdene og sikre kontinuitet i vannstrengen. En minstevannføring på 2 m³/s vil etter NVEs syn kunne bidra til at det miljømål som er foreslått for denne strekningen i forvaltningsplanen for øvre Otra kan nås. Miljømålet er at strekningen skal inneha ”de opprinnelig forekommende artene på strekningen”.

En vannføring av denne størrelse vil etter NVEs syn ikke medføre vesentlige endringer i bruken av området. Bading vil trolig fortsatt kunne utøves i terskelkulpene på de nedre deler av strekningen og rent sikkerhetsmessig kan ikke NVE se at en slik vannføring vil øke risikoen for uhell sammenliknet med dagens situasjon.

En minstevannføring på 2 m³/s vil medføre at produksjonsøkningen reduseres fra 160 GWh til ca. 152 GWh. Etter NVEs vurdering vil en utvidelse av Iveland kraftverk fortsatt være lønnsom.

Reguleringshøyder

Manøvreringsreglementet har bestemmelser om reguleringshøyder for Kile- og Gåseflåfjorden. Reglementet angir en reguleringshøyde på 0,87 m i Kilefjorden (HRV kote 167 og LRV kote 166,13) 4 m i Gåseflåfjorden (HRV kote 167 og LRV kote 163).

Vedrørende reguleringshøydene er det særlig vannstanden i Gåseflåfjorden om sommeren som høringspartene er opptatt av. Det er i denne perioden Gåseflåfjorden med tilhørende områder benyttes mest og behovet for en høy vannstand er størst.

NVE anbefaler at det innføres restriksjoner på bruken av magasinet i perioden 15.mai til 15. september for å sikre en høy vannstand. Som tidligere nevnt er dette restriksjoner som regulantene i sine kommentarer har akseptert. Følgende avsnitt anbefales inkludert i nytt manøvreringsreglementet:

”I perioden 15. mai til 15. september skal vannstanden i Gåseflåfjorden ikke underskride kote 166 med mindre det er fare for flom, eller det er behov for lavere vannstand i forbindelse med tilsyn/vedlikehold av anlegget.”

Øvrige merknader

Risiko ved å ferdes i båt i kilen/tilgang til Gåseflåfjorden

FM i Vest-Agder påpeker at det kan bli økt risiko ved å ferdes i båt i Dalanekilen grunnet økt strømhastighet. NVE viser til ”Forskrift om sikkerhet og tilsyn med vassdragsanlegg” av 15.12.00, gjort gjeldende fra 01.01.01, hvor det fremgår av § 2-9 at ”den ansvarlige for vassdragsanlegg skal etablere og opprettholde sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved vassdragsanlegg” og at ”NVE kan fatte vedtak om slike sikringstiltak.” Dersom det blir en utbygging vil behovet for sikkerhetstiltak bli vurdert i hht. forskriften.

Eventuelle tiltak for sikre tilgang til Gåseflåfjorden for grunneiere langs Dalanekilen vil være et privatrettslig forhold som løses gjennom minnelige avtaler mellom berørte parter eller ved skjønn.

Erstatning for tapt jaktutbytte

Flere grunneiere har fremsatt krav om erstatning for tapt jaktutbytte i anleggsperioden. Eventuelle erstatninger av denne typen er et privatrettslig forhold som må avklares gjennom avtaler eller ved skjønn.

Midlertidig eller permanent veiforbindelse

Blekehølen veilag og beboerne i Linnekronen har ønske om en permanent veiforbindelse over Frøysåni, bygget oppstrøms der hvor AEP nå har planlagt en kryssning.

AEP skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at de ikke har innvendinger mot å imøtekomme ønsket om endret lokalisering av vei og bro, dvs å flytte disse lenger østover. Vedrørende permanent adkomst eller ikke etter at anleggsarbeidene er slutført, er AEP av den formening at det må ses i sammenheng med kommunale planer for bruk og deponering av tunnelmasse i Skaiåområdet. Så lenge det ikke er avklart om det blir aktuelt å transportere masser direkte til ulike kommunale tiltak/formål i Skaiåområdet kan AEP vanskelig ta stilling til om adkomsten over Frøysåna skal være provisorisk eller permanent. Etter AEPs syn er dette et forhold som først vil kunne klarlegges på et senere tidspunkt.

Endelig lokalisering av broen over Frøysåni vil være naturlig å vurdere nærmere i forbindelse med detaljplanleggingen. Hvorvidt broen skal være midlertidig eller permanent er etter NVEs syn et privatrettslig forhold som må avklares mellom berørte parter.

Kanalisering av naturlig terskel mellom Kilefjorden og Gåseflåfjorden

Vennesla kommune har foreslått at man, i stedet for å minstevannføring på strekningen fra Gåseflå dam og kraftstasjonen, kanalisere terskelen mellom Kilefjorden og Gåseflåfjorden. Dette for å bedre mulighetene for bekjempelse av krypsiv-/mudderforekomster på strekningen fra og med Kilefjorden og opp mot Fennefossen i Evje og Hornnes kommune. Oppryddingsaksjoner kan gjennomføres langt mer effektivt når fjorden er nedtappet og tørrlagt enn ved arbeid utført i vannfasen.

Det kan bemerkes at Evje og Hornnes kommune har uttalt at de ikke vil støtte et slik tiltak.

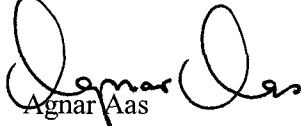
NVE mener dette er et tiltak som ligger utenfor det man med rimelighet har hjemmel til å pålegge i forbindelse med en utvidelse av Iveland kraftverk.

Forslag om åleleder forbi Gåseflådammen

I forbindelse med utkast til forvaltningsplan for Otra (Vanndirektivet) er det fremmet krav om tiltak i form av en åleleder som kan sikre ålens passering forbi Gåseflådammen. Ålen er rødlistet og tiltak av denne typen vil etter NVEs syn være viktig å få vurdert. NVE mener at dette er en type tiltak som miljømyndighetene ved behov kan kreve gjennomført med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår.

Sakens dokumenter følger vedlagt

Med hilsen

Agnar Aas
vassdrags- og energidirektør

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Vedlegg: Forslag til vilkår – vannressursloven
Forslag til oppdatert manøvreringsreglement
Kartbilag
Sakens dokumenter

Kopi (innstilling, vilkår, manøvreringsreglement): - Agder Energi Produksjon AS, Serviceboks 603,
4606 KRISTIANSAND